Jaargang. Aflevering 6. 1 Juni 1916.

P For N
111
APR 18 1943

TIJDSCHRIFT
DER
NEDERLANDSCHE HEIDEMAATSCHAPPIJ,

ONDER HOOGE BESCHERMING VAN
H.M. DE KONINGIN, H. M. DE KONINGIN-MOEDER
EN Z.K.H. DEN PRINS DER NEDERLANDEN.

EERE-VOORZITTER:
Z.K.H. DE PRINS DER NEDERLANDEN.

Verschijnt elke maand.

REDACTIE:
F. B. LÖHNIS .... TE SCHEVENINGEN,
A. A. NENGERMAN .... TE DE BILT,
E. D. VAN DISSEL .... TE UTRECHT EN
J. P. VAN LONKHUYZEN TE ARNHEM.

INHOUD

Verslag van de Buitengewone Algemeene Vergadering. - Het Boompje, Vereeniging ter bevordering van de liefde tot de natuur. - Phytopathologische dienst. - Onderlinge Bosschen-Verzekering-Maatschappij Zutphen. - Mededeelingen betreffende de Maatschappij: Tijdschrift 1916, Afl. No. 1 en 2. - Museum. - Bibliotheek.

FACULTY OF FORESTRY
JUL 7 1916
UNIVERSITY OF TORONTO

GEDRUKT TE UTRECHT BIJ J. ZIMMER.

ALGEMEENE PAARDEN- EN VEEVERZEKERING-M.
(DE OUDE ZWOLSCHE VAN 1895). 's-GRAVENHAGE.
GROOTSTE IN NEDERLAND.
Verzekert tegen elke handelswaarde: Dekhengsten, Dekstieren, Paarden en Runderen, tegen VASTE premie vanaf f 1,50, met schadevergoeding tot 90 %. LINTHOUT, Directeur.
Het risico van mond- en klauwzeer is onder de verzekering begrepen.

Meylink's
= Fotohandel
is thans gevestigd:
te ROTTERDAM Schiedamsche Singel 6a, Telefoon 344.
te UTRECHT ... Oudegracht T.Z. 13, Telefoon 341.
te ARNHEM .... Rijnstraat 17, Telefoon 446.

Eerste Nederlandsche Onderlinge
Paarden- en Veeverz.-Mij. van 1900
Verzekert: Dekhengsten, Dekstieren, Paarden en Runderen.
Afzonderlijke afdeelingen. Cornage Dekhengsten; Stamboekdieren; Werp- en Veulenverzekering. Tarieven worden op aanvraag toegezonden.
's Gravenhage, Laurens Reaelstraat. - Telef. 124.
Veeartsenijkundig advisour: C. FAUËL, Rottordam. Directeur: J. FOLKERTS, 's-Gravenhage.

Uittreksel uit de Statuten der Ned Heidemaatschappij.

De NEDERLANDSCHE HEIDEMAATSCHAPPIJ stelt zich ten doel in Nederland te bevorderen:

1e. het ontginnen van woeste gronden;
2e. het instandhouden van bosschen en beplantingen;
3e. het aanleggen en onderhouden van bevloelings- en grondverbeteringswerken;
4e. de ontwikkeling en de verbetering der zoetwatervisscherij.

Aan Leden wordt het Tijdschrift g r a t i s toegezonden. Leden en Begunstigers hebben recht tot het ontvaugen van advies. Het geven van schriftelijke adviezen geschiedt in den regel kosteloos. Gaat daaraan echter een onderzoek ter plaatste vooraf, dan moeten daarvoor reis- en verblijfkosten worden vergoed. Voor het opmaken van begrootingen, plannen enz. wordt eene billijke vergoeding in rekening gebracht.

Leden worden aangenomen door het Bestuur of door de Afdeelingen en Correspondentschappen.

De jaarlijksche contributie der Leden bedraagt ƒ 2.—, terwijl voor de Leden van de Hoofdafdeeling „Zoetwatervisscherij" de contributie ten minste ƒ 1.— bedraagt.

Wie jaarlijks ƒ 10.— of meer betaalt, is Begunstiger en krijgt alle uitgaven der Maatschappij g r a t i s.

Voorts kunnen tegen eene storting in eens aangenomen worden, als Begunstigers zij, die minstens ƒ 250. — en als Leden zij, die minstens ƒ 50.— betalen.

Het Dagelijksch Bestuur der Maatschappij bestaat uit de Heeren

Jhr. Mr G. L. M. H. RUIJS DE BEERENBROUCK, *Voorzitter te Maastricht.*
A. W. J. J. Baron VAN NAGELL, *Onder-Voorzitter te Barneveld.*
F. B. LÖHNIS, te *Scheveningen.*
G. E. H. TUTEIN NOLTHENIUS, te *Apeldoorn.*
Dr. H. J. LOVINK, te *Buitenzorg.*
S. C. KORTEWEG, te *'s-Gravenhage.*
A. A. NENGERMAN, te *De Bilt.*
A. STARING, *Secretaris* te *Lochem.*

Directie te Arnhem-Bureau: Apeldoornscheweg 212, Int. Telef. 1870.

Directeur . . . . J. P. VAN LONKHUYZEN.
Adjunct-Directeur . J. G. BESSEM.
Administrateur . . D. VAN MAASWINKEL.

N. V. Kweekerij „DUINBOSCH",

Directeur A. J. PEECK,

te SCHOORL (Tramlijn Alkmaar-Schagen).

Heeft steeds voorradig alle meestvoorkomende, op zandgrond gekweekte NAALDHOUTSOORTEN, van 1-, 2- en 3-jarigen leeftijd, benevens alle soorten LOOFHOUT in verschillende maten.

CONCURREERENDE PRIJZEN.

Beslist sterk Plantsoen, wegens gunstige ligging der Kweekerijen tot op 3 minuten afstand van de Noordzee.

Thans reeds 25 H.A. in Cultuur.

Prijscourant wordt op aanvrage toegezonden.

Belangstellenden voor bezichtiging der Kweekerijen kunnen bij vooruit bericht steeds op geleide rekenen.

„Almelo" Onderl. Verz. Mij. van Paarden en Rundvee.

Gevestigd te Almelo. — De oudste in Nederland.

Verzekert:		Voorl. premie per half jaar.	Schadevergoeding (maximum).
Dekhengsten, Stieren, Luxe- en Officierspaarden, Stamboekmerriën		f 1.25 %	80 %
Landbouwpaarden	tot 12 jaar	- 2 %	100 %
id.	boven 12 jaar	- 2 %	75 %
Bedrijfspaarden (licht bedrijf)	tot 12 jaar	- 2.75 %	100 %
	boven 12 jaar	- 2.75 %	75 %
Bedrijfspaarden (zwaar bedrijf)	tot 12 jaar	- 3 %	100 %
	boven 12 jaar	- 3 %	75 %
Rundvee		- 2 %	100 %

Afdeeling Werpverzekering:

Paarden en koeien, veulen of kalf in het moederdier	risico 30 dagen	- 1.50 %	100 %
	p. jaar	- 2 %	afhankelijk van den ouderdom.

Waar niet vertegenwoordigd, actieve agenten gevraagd.

Vraagt tarieven en aanbevelingen. De Directeur: N. Fr. SNEL.

-: Fabriek tot Houtbereiding :- tegen Bederf,

C. MIRANDOLLE, Rotterdam

Telegram-Adres: Houtbereiding Feijenoord. Telefoon: No. 3332.

- Houthandel: -

Dwarsliggers, Palen, Bezaagd Hout.

CREOSOTEEREN
volgens de gewone voorschriften.

CREOSOTEEREN
volgens het Rüping-systeem.

Gedeeltelijk Creosoteeren van Palen.

KIJANISEEREN
van Palen en Bezaagd Hout.

N.V. Crossleij Motoren

's-GRAVENHAGE.

DRIJFKRACHT en VERHITTINGS-GAS

UIT TURF

met CROSSLEY's Speciale Toestellen voor TURF-VERGASSING.

PRACHTIGE REFERENTIEN

GEGARANDEERDE GOEDE WERKING, ZELFS BIJ 60 pCt. VOCHT.

Men leze hierover het werk „TURFVERGASSING" door Ten Bosch & Verschoor, uitgave Kluwer, Deventer.

GRAS-, KLAVER-, MANGELZAAD, enz.

met gegarandeerde kiemkracht,

zuiverheid en schad. onzuiverheid.

Speciale samenstellingen voor den aanleg van

Blijvende en Tijdelijke weilanden.

Uitsluitend Zaden met de **HOOGSTE Garantie.**

Heeren Ontginners

worden op mijn billijke prijzen attent gemaakt.

D.J. van der Have,

KAPELLE bij Goes.

Hofleverancier.

28e Jaargang. Aflevering 6. 1916.

TIJDSCHRIFT
DER
Nederlandsche Heidemaatschappij

ONDER HOOGE BESCHERMING VAN
H. M. DE KONINGIN, H. M. DE KONINGIN-MOEDER
EN Z. K. H. DEN PRINS DER NEDERLANDEN.

EERE-VOORZITTER
Z. K. H. DE PRINS DER NEDERLANDEN.

:-: Stukken gelleve men te zenden aan de Redactie te Arnhem. :-:

VERSLAG
VAN DE
Buitengewone Algemeene Vergadering,
gehouden op Zaterdag 29 April 1916,
des namiddags te $1^1/_2$ uur,
in het gebouw der Maatschappij te Arnhem.

Tegenwoordig zijn:

Jhr. Mr. G. L. M. H. Ruys de Beerenbrouck, voorzitter, A. W. J. J. Baron van Nagell, onder-voorzitter, H. B. Blijdenstein, K. Czn. de Boer, J. T. Cremer, A. Draisma de Vries, Mr. R. A. Fockema, H. J. H. Gelderman, F. B. s'Jacob, P. Kooy, S. C. Korteweg, G. J. Kroef, Mr. W. M. van Lanschot, F. B. Löhnis, Dr. H. J. Lovink, A. A. Nengerman, G. E. H. Tutein Nolthenius, Mr. F. van der Tuuk, F. L. S. F. Baron van Tuyll van Serooskerken van Zuylen, Mr. M. Tydeman Jr., Dr. P. Wellenbergh, commissarissen, A. Staring, secretaris en J. P. van Lonkhuyzen, directeur.

Vertegenwoordigd zijn de afdeelingen:

Alkmaar (1 stem(men)), afg. A. J. Peeck.
Amsterdam (6 „), „ Joan H. Nachenius.
A. T. C. M. van Cooth.
Apeldoorn (3 „), „ Jhr. L. F. Teixeira de Mattos.
Arnhem (6 „), „ Jhr. H. W. de Blocq van [Scheltinga.
Assen (2 „), „ Jhr. Mr. H. G. van Holte [tot Echten.

Breda	(2 stem(men)),	afg.	Ant. Mol.
Deventer	(3 „),	„	A. J. Cost Budde. Dr. W. D. Cramer.
Doetinchem	(1 „),	„	H. D. Muller.
Enschede	(4 „),	„	Mr. Dr. G. A. Lasonder.
's-Gravenhage	(6 „),	„	H. van Heuckelum.
Groningen	(3 „),	„	E. F. Botma.
Hengelo O.	(1 „),	„	H. C. Stork.
's-Hertogenbosch	(1 „),	„	Mr. F. J. van Lanschot.
Lochem	(2 „),	„	Mr. F. W. R. Wttewaall.
Meppel	(1 „),	„	W. Arends.
Nijmegen	(4 „),	„	J. v. Houweninge.
Oldambt-Westerwolde	(4 „),	„	Van der Knaap.
Roermond	(1 „),	„	Burggraaf Ch. v. Aefferden.
Rotterdam	(5 „),	„	Mr. J. Rombach.
Steenwijk, Frederiksoord en O.	(1 „),	„	G. van Leusen.
Utrecht	(6 „),	„	H. Kohlbrugge. Dr. F. K. A. Rombach.
Wageningen	(1 „),	„	A. te Wechel.
Zeist-Driebergen	(2 „),	„	G. Blaauw.
Zutphen	(1 „),	„	S. Baron van Nagell.
Voorts de Hoofdafdeeling Zoetwatervisscherij	(12 „),	„	A. A. Nengerman. G. J. Kroef. P. Kooy.

Verder zijn aanwezig de Directeur-Generaal van den Landbouw, de heer P. van Hoek, de Inspecteur van den Landbouw, de heer I. G. J. Kakebeeke en een 40-tal belangstellende leden.

De *Voorzitter*. Mijne heeren! Ik open de vergadering. In de eerste plaats deel ik mede, dat van onzen Eere-Voorzitter, Z. K. H. den Prins, het navolgende schrijven is ontvangen:

„Voldoende aan de opdracht, welke ik van Zijne Koninklijke Hoogheid, den Prins der Nederlanden, Hertog van Mecklenburg, mocht ontvangen, heb ik de eer U HoogWelgeboren Heer te berichten, dat Zijne Koninklijke Hoogheid tot Hoogstdeszelfs leedwezen verhinderd is, de Buitengewone Algemeene Vergadering der Nederlandsche Heidemaatschappij op Zaterdag den 29en dezer bij te wonen.

Zijne Koninklijke Hoogheid spreekt den wensch uit, dat de te houden besprekingen mogen leiden tot den bloei der Nederlandsche Heidemaatschappij.

De Adjudant-Secretaris,
(w. g.) J. H. BACKER."

Tevens is bericht ingekomen van den Minister van Landbouw, dat hij in verband met de tijdsomstandigheden verhinderd zal zijn, de Buitengewone Algemeene Vergadering op den 29en bij te wonen.

Een schrijven van dezelfde strekking is ingekomen van den Commissaris der Koningin in de Provincie Gelderland en van den Burgemeester van Arnhem.

Bericht van verhindering kwam mede in van de Commissarissen Van Waterschoot van der Gracht en Blom.

Voorts is ontvangen het navolgende schrijven van de afdeeling Amsterdam:

„Aan het Bestuur der Nederlandsche Heidemaatschappij, Arnhem.

Mijne Heeren,

In de vergadering der afdeeling Amsterdam Uwer Maatschappij van 19 dezer werden de voorstellen van Uw Bestuur, die behandeld zullen worden op de Algemeene Vergadering van 29 dezer, te berde gebracht.

Besloten werd als amendement voor te stellen sub III der bepalingen aldus te lezen: „Commissarissen uit te noodigen, aan de Commissie alle inlichtingen te verstrekken, welke deze voor de richtige uitvoering van haar taak zal noodig achten."

Voorts werd besloten aan U mede te deelen, dat de afdeeling Amsterdam den wensch uitspreekt, dat speciaal van die gedeelten van het verhandelde door de Commissie, waarbij derden aanwezig zijn, het resultaat der enquête *stenografisch* zal worden opgenomen en aan de commissieleden worden toegezonden en Uw Bestuur beleefd uit te noodigen, dezen wensch aan de Commissie kenbaar te willen maken."

In dit schrijven wordt derhalve in de eerste plaats een voorstel gedaan, waarover de vergadering zal hebben te beraadslagen, terwijl in de tweede plaats een wensch wordt uitgesproken.

Ik stel voor, dit stuk te behandelen, wanneer het voorstel, dat in den oproepingsbrief staat vermeld, aan de orde zal komen.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

De *Voorzitter*. Mijne Heeren! U allen, die door Uw tegenwoordigheid in deze Buitengewone Algemeene Vergadering een blijk van belangstelling in de Nederlandsche Heidemaatschappij geeft, heet ik van harte welkom en ik wijs daarbij met groote voldoening op het feit, dat 24 van de 33 afdeelingen heden alhier vertegenwoordigd zijn, wel een bewijs, dat door de afdeelingen de ernst van het oogenblik ten volle wordt begrepen.

Meer in het bijzonder spreek ik een woord van dank uit voor hun tegenwoordigheid alhier tot den Directeur-Generaal van den Landbouw en den Inspecteur van den Landbouw.

De aanleiding tot het houden dezer Buitengewone Algemeene Vergadering is bekend; de oproepingsbrief zegt daarover alles, wat daarover te zeggen valt, zoodat ik meen te kunnen volstaan met daarnaar te verwijzen.

Het overleg van den Raad van Commissarissen met de afdeeling Arnhem heeft geleid tot volkomen overeenstemming, zoowel wat betreft het doel der te benoemen Commissie van onderzoek, als de wijze harer samenstelling. Alleen moet ik hierop wijzen, dat van de leden, door de Algemeene Vergadering te benoemen, de namen op de aanbevelingslijst in alphabetische volgorde zijn geplaatst.

Mogen de beraadslagingen, die ik ga openen, leiden tot het nemen van een besluit, dat strekt tot algemeene bevrediging en tot den voortdurenden bloei der Nederlandsche Heidemaatschappij.

Er rest mij nog namens den Raad van Commissarissen de volgende verklaring af te leggen:

Aangezien de beraadslagingen der vorige vergadering aanleiding zouden kunnen zijn voor het postvatten van een onjuiste meening omtrent de bedoeling van het Bestuur, stellen Commissarissen er prijs op, te verklaren, dat zij overtuigd zijn van de goede bedoelingen der heeren De Blocq van Scheltinga c. s. ten opzichte van de Nederlandsche Heidemaatschappij bij het indienen van het voorstel, dat in de Algemeene Vergadering is ter sprake gebracht.

Zij vertrouwen, dat dit voldoende zal zijn om elke andere opvatting weg te nemen.

De heer *Van Lonkhuyzen*. M. d. V.! Het zij mij vergund in aansluiting aan hetgeen door U zooeven is gezegd, te verklaren, dat tot mijn spijt door een verkeerd begrijpen het oorspronkelijk voorstel van den heer De Blocq van Scheltinga en anderen, niet ter teekening aan den heer Mackay e. a. is teruggezonden, waardoor de zaak een loop heeft genomen, die door mij niet is gewenscht.

De heer *De Blocq van Scheltinga*. M. d. V.! Na de door den Voorzitter namens Commissarissen der Nederlandsche Heidemaatschappij en de door den Directeur gesproken woorden, verklaar ik namens ons zessen, dat het ons zeer verheugt, dat heeren Commissarissen *nu* overtuigd zijn van onze goede bedoelingen in het belang der Maatschappij en hopen wij, dat de goede verstandhouding van *voorheen*, *thans* moge wederkeeren.

De *Voorzitter*. Ik open thans de beraadslagingen over het voorstel, dat aan Uw goedkeuring in deze vergadering wordt onderworpen.

Dat voorstel luidt:

„IN TE STELLEN EEN COMMISSIE VAN ONDERZOEK NAAR DE GRIEVEN, WELKE TEGEN DE MAATSCHAPPIJ BESTAAN, MET OPDRACHT AAN DIE COMMISSIE VAN HAAR BEVINDINGEN, ZOO NOODIG VERGEZELD VAN VOORSTELLEN, VERSLAG UIT TE BRENGEN AAN DE ALGEMEENE VERGADERING."

I. Te bepalen:

a. dat die Commissie zal bestaan uit zes leden, waarvan drie uit en door den Raad van Commissarissen, en drie uit een door Commissarissen op te maken aanbeveling van drie dubbeltallen door de Algemeene Vergadering zullen worden benoemd;

b. dat de Commissie uit haar midden een voorzitter en een onder-voorzitter zal aanwijzen, zullende zij bevoegd zijn, zich een bezoldigd secretaris toe te voegen;

c. dat de Commissie gemachtigd is, bij gebleken noodzakelijkheid, een plaatsvervangend lid buiten den Raad van Commissarissen aan te wijzen.

II. vast te stellen:

a. dat aan de leden der Commissie het recht zal worden toegekend van hun afwijkende meening te doen blijken;

b. dat aan die leden reis- en verblijfkosten zullen worden vergoed overeenkomstig art. 28 der Statuten.

III. Commissarissen uit te noodigen aan de Commissie alle inlichtingen te verstrekken, welke voor de richtige uitvoering van haar taak noodig zullen zijn.

Zooals ik reeds heb medegedeeld, wordt door de afdeeling Amsterdam voorgesteld, in III de woorden:

„welke voor de richtige uitvoering van haar taak noodig zullen zijn”,

te vervangen door:

„welke deze voor de richtige uitvoering van haar taak zal noodig achten.”

Zooals de redactie thans luidt, zou twijfel kunnen bestaan omtrent de vraag, aan wie in dezen het eindoordeel moet worden overgelaten. De redactie, welke door de afdeeling Amsterdam is aangegeven, laat het aan de Commissie over, welke inlichtingen noodzakelijk worden geacht.

Namens den Raad van Commissarissen kan ik aan de vergadering mededeelen, dat de Raad van Commissarissen steeds heeft gemeend, dat deze aangelegenheid moet worden overgelaten aan het oordeel en de beslissing der Commissie. De Raad van Commissarissen ziet niet in, dat de voorgestelde wijziging noodzakelijk is, doch heeft er niet het minste bezwaar tegen, om het amendement over te nemen. III zal derhalve luiden:

„Commissarissen uit te noodigen aan de Commissie alle inlichtingen te verstrekken, welke deze voor de richtige uitvoering van haar taak zal noodig achten.”

Ik breng het aldus gewijzigde voorstel thans in behandeling.

De heer *Fleumer* (Oldenzaal). M. d. V.! Namens het Uitvoerend Comité in zake de actie tegen de concurrentie der Nederlandsche Heidemaatschappij, in welk comité zijn vertegenwoordigd niet alleen vele groepen uit handel en nijverheid doch ook velen, die op ander gebied hun werkkring hebben en welke allen zich hebben vereenigd met het doel om te bestrijden, hetgeen zij verkeerd vinden in de tegenwoordige werkwijze der Heidemaatschappij en wel ten opzichte van de deloyale concurrentie, heb ik de eer U eenige oogenblikken het woord te verzoeken en betuig U mijn dank voor de gelegenheid, welke U mij daartoe hebt willen toestaan.

In tegenstelling met hetgeen U, Mijnheer de Voorzitter, in de vorige vergadering van 5 October als verwachting hebt uitgesproken, dat deze Buitengewone Vergadering de gelegenheid zou bieden om een overzicht te krijgen van alle grieven, zal met mij de Vergadering wel van meening zijn, dat na het waardige gebaar van den Raad van Commissarissen om te komen tot benoeming van een Commissie van Onderzoek naar de grieven, welke tegen de Maatschappij bestaan, het geen doel meer heeft om thans te berde te brengen de grieven, waarvan straks de Commissie,

indien de Vergadering tot haar benoeming mocht overgaan, ten volle zal kunnen kennisnemen.

Mijnheer de Voorzitter, op ons, niet ten volle sympathiseerenden met de tegenwoordige richting der Heidemaatschappij, die U wel hebt willen noemen „belangstellende tegenstanders" heeft de geste van den Raad van Commissarissen een zeer gemengden indruk gemaakt en ik zou willen aannemen, dat de belangstellende leden — niet te verwarren met de belanghebbende tegenstanders — die ten slotte in niet minder groote mate het belang van de Maatschappij op het oog zullen hebben, dien gemengden indruk ook zullen hebben ondervonden.

Vergun mij, voor ons zelf sprekende, weer te geven de gevoelens, welke hebben voorgezeten bij de kennisneming van het voorstel, voorkomende in het Maartnummer van Uw orgaan, aflevering 3.

De Raad van Commissarissen is in zijn vergadering van 22 December j.l. tot het besluit gekomen, dat, wanneer de Algemeene Vergadering de benoeming van een Commissie wenscht in den geest, als die door de afdeeling Arnhem wordt voorgestaan, er van zijn zijde geen redenen bestaan zich tegen de instelling van een zoodanige Commissie te verzetten. Volgens het voorstel Arnhem zou deze Commissie bestaan uit drie voor- en drie tegenstanders en een neutralen voorzitter, dus practisch gelijkstaande met een Commissie van een lid, omdat het gelijke aantal voor- en tegenstanders elkander neutraliseeren. Dit nu ter zijde latende, lag in den gedachtengang van de afdeeling Arnhem iets goeds, omdat ze aan de tegenstrijdige opvattingen gelijk recht wilde doen wedervaren. De Raad van Commissarissen is er in geslaagd de afdeeling Arnhem te overtuigen, dat een onpartijdig onderzoek naar de grieven evenzeer tot zijn recht zou komen in een Commissie, als waarover de Vergadering thans te beslissen zal hebben.

Mijnheer de Voorzitter, persoonlijk zie ik in de voordracht, welke de Raad van Commissarissen gemaakt heeft, een waarborg, dat ernstig en eerlijk getracht zal worden kennis te nemen van alle bezwaren, welke tegen de Maatschappij bestaan. Ik ga verder, dat de Commissie het ernstige voornemen zal hebben het hare te doen om aan de grieven zooveel mogelijk tegemoet te komen en zelfs, dat men bezield kan zijn met het voornemen om, als het noodig mocht blijken, niet terug te deinzen om het operatiemes in de wonde te zetten en de zieke plekken weg te snijden.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, is dit niet te veel voor een Commissie, welke voor een groot deel heeft medegeleefd de gestadige uitbreiding der Maatschappij, de Commissie, welke voor een groot

deel in den loop der tijden door Uw oogen heeft leeren zien en beoordeelen de verrichtingen der Maatschappij?

Zal die Commissie straks, wanneer zij door de feiten komt te staan voor een zwaarwegende beslissing, indien zij gevoelt, dat het ontleedmes zoo diep in het vleesch zou moeten insnijden om de rotte en aangetaste plekken te verwijderen, dat het leven der Maatschappij er mede gemoeid zal zijn en dus komt voor het alternatief òf doorgaan op dezelfde wijze, zij het met een klein lapmiddel als genezing, òf ophouden te bestaan òf wel een geheel ingrijpende reorganisatie, welke voor de Maatschappij ten opzichte van de positie, welke zij thans inneemt van enorme beteekenis zal zijn, zal dan die Commissie den moed en de kracht bezitten om het juiste woord te spreken?

Mijnheer de Voorzitter, die gevoelens kwamen bij mij op, die slechts voor een deel ken de veelvuldige en veelzijdige grieven, welke bestaan, niet alleen bij den benadeelden handel doch ook bij de velen, welke niet in den handel hun bestaan vinden. Op elk gebied heeft de Maatschappij, die elk middel geschikt vindt om te worden benut, wanneer het geldt haar doel te bereiken, zich tegenstanders gemaakt, daarbij een groot deel van de sympathie inboetende, welke we de Nederlandsche Heidemaatschappij als Nederlandsche instelling ter bevordering van de Nederlandsche welvaart zoo gaarne in zoo ruime mate zouden willen schenken.

Onder de rubriek „Land- en Tuinbouw" kwam in het Zondagsnummer van 23 dezer in de Telegraaf een stuk voor onder het opschrift„ De Heidemaatschappij en oorlog" en ofschoon blijkbaar geschreven en gelanceerd met het oog op deze vergadering, zal de schrijver niet vermoed hebben, dat de aanhef zelve reeds het vonnis over de Maatschappij velt.

Die aanhef luidt: „Evenals in het plantenrijk de een of andere plant door haar forsche ontwikkeling van takken en wortels de in haar omgeving staande gewassen in verdrukking kan brengen, zoo kan ook een steeds belangrijker wordende organisatie aanleiding geven, zij het dan ook zonder opzet, tot minder gunstige toestanden voor of beoordeelingen van hen, wier belangen niet met de hare samengaan."

De schrijver van dit stuk vergelijkt dan de Heidemaatschappij met deze plant, welker forsche ontwikkeling de in haar omgeving staande gewassen in verdrukking brengt, m. a. w. tot een kwijnend bestaan met tot einde de ondergang.

Het is de strijd in de natuur overgebracht op onze maatschap-

Geen enkele kweeker

hier ter plaatse als WIJ zaaide dit jaar zijne dennen uitsluitend op een onderlingen afstand van 11 cM.

Wij brengen alleen

dennenplanten in den handel, waarvan de herkomst der zaden door de NEDERLANDSCHE HEIDEMAATSCHAPPIJ als zuiver inheemsch gegarandeerd is.

Bij ONS is U dus ten volle verzekerd uitsluitend planten te ontvangen van **goede** herkomst.

Tevens voorradig allerlei soorten dennen- en plantsoenzaailingen, verkweekte boschplantsoenen, sierheesters, laanboomen, coniferen, rozen, enz. enz. Alles bij groote partijen.

Aanbevelend,

Firma Wed. de Bie van Aalst & Zonen,

Boomkweekerij „De Pijnboom".

ZUNDERT.

Oudste, grootste en meest moderne inrichting in Nederland op 't gebied van dennencultuur.

Machinale zaaierij. Machinale verpakking.

Vraagt PRIJSCOURANT.

MACHINEFABRIEK „JAFFA"

LOUIS SMULDERS & Co. - Utrecht.

TELEGRAM-ADRES: JAFFA UTRECHT - INTERCOMMUNAAL TELEFOON No. 35.

* * *

Stoommachines.
Dieselmotoren.
Centrifugaalpompen.

* * *

Polderbemalingen,
Bevloeiingen, Waterleidingen,
Filterinrichtingen.

VRAAGT PLANNEN EN BEGROOTINGEN.

Electro-Technisch Bureau.

Mühlhaus en v. d. Heide v/h H. en J. v. d. Wall Bake,

Prinsengracht 411, Amsterdam. = Telef. Int. 5593.

- Leveren en installeeren electrische geleidingen -
voor Gemeenten, Fabrieken, Landhuizen enz.

Vraagt plannen en begrooting, die gratis worden verstrekt.
Vraagt kostelooze toezending onzer weekberichten.

Onderlinge Bosschen-Verzekering-Maatschappij.

A°. 1894. — Gevestigd te ZUTPHEN.

Verzekerd bedrag op 31 Dec. 1915 f 2.473.574.67½.
Reserve-kas „ „ „ „ „ 19.363.99.

Commissarissen: Mr. Ch. M. H. C. Baron DE BIEBERSTEIN ROGALLA ZAWADSKY te Sittard.
Dr. J. Th. OUDEMANS te Putten.
G. E. H. TUTEIN NOLTHENIUS te Apeldoorn.
LEONARD SYRIER te Tegelen bij Venlo.
Jhr. J. HORA SICCAMA VAN DE HARKSTEDE te Hilversum.
D. H. DE VRIES te Amsterdam.
Mr. P. WILDERVANCK DE BLÉCOURT te Warnsveld.

Directeur: Mr. M. ROM COLTHOFF te Zutphen.

Agenten in alle streken van het land.

pelijke samenleving. Heeft deze forsche plant naast zich een even forsche, welke zich onder dezelfde bestaansvoorwaarden kan ontwikkelen, dan wordt het een strijd op leven en dood. Zijn haar buren echter zwakkelingen of van minder robusten aanleg, dan moeten ze ten onder gaan.

Het beeld, hetwelk de schrijver bezigt, typeert den toestand.

De plant met haar forsche ontwikkeling, zij het ook met verscheiden verkeerde scheuten, is de Heidemaatschappij, doch hoe komt het, dat ze geen even forsche plant naast zich heeft om haar het bestaan te betwisten — niet omdat haar buur minder goede organen bezit, doch doordien de levensvoorwaarden voor beide niet gelijkmatig zijn en deze voor de Heidemaatschappij op ongezonde wijze gunstiger gemaakt zijn. Zij is als de woekerplant, die leeft ten koste van alles, wat met haar in aanraking komt. De bescherming uit hooge kringen, het uitbuiten der haar gebrachte sympathieën, haar invloed, welken ze zoo uitnemend weet te benutten om al wie naast haar en in den weg staat te overschaduwen en te verdringen, zijn enkele van de vele factoren, welke den strijd om het het bestaan ongelijk doen zijn.

Wanneer wij U, Mijnheer de Voorzitter en Uw staf van medewerkers zouden vragen, wat te doen met deze plant, die ten nadeele van haar omgeving zich ontwikkelt, dan zou ongetwijfeld Uw antwoord luiden óf de plant verwijderen óf zoodanig besnoeien en inkorten, dat ze voor haar omgeving niet meer schadelijk zou zijn.

Dit antwoord is geheel van toepassing op de Maatschappij, die onder Uw leiding zoo forsch is geworden en gevaarlijk voor de omgeving. Zij moet haar bestaan voortzetten ten koste van anderen of ingesnoeid worden.

Wij, die U tegenstanders gelieve te noemen, kunnen niet aanzien, dat een bij uitstek Nederlandsche instelling vegeteert ten koste van haar medeburgers. Wij hebben den strijd aanvaard en zullen dezen uitstrijden tot het kwaad hersteld zal zijn.

De Heidemaatschappij staat thans op een tweesprong. Zij moet kiezen tusschen het behoud van het karakter van ideëel lichaam, dat tot taak heeft als voorlichtster en leidsvrouw op te treden — en — het vooruitzicht van de in die positie verkregen sympathie aldus te profiteeren, dat zij zich kan omzetten in een gewone onderneming gedreven om winst, maar dan afstand doende van alles, wat zij, dank zij die sympathie aan inkomsten ontving.

Om hierin advies te geven zal zijn de taak der Commissie.

Critiek uit te oefenen op die Commissie past ons niet en daartoe bestaat allerminst aanleiding, gezien het aantal hoogstaande mannen,

dat daarvoor genoemd is. Met zeer veel instemming hebben we o.m. gezien den naam van den heer Lovink, wiens verleden in de Heidemaatschappij alle vertrouwen geeft, dat met ernst gezocht zal worden naar het middel om de Maatschappij, waaraan de heer Lovink zulk een groot deel van zijn leven heeft gewijd, te bevrijden van al wat haar ontsiert.

Evenwel kunnen we ons niet ontveinzen, dat we met eenige zorg vervuld zijn ten opzichte der samenstelling dezer Commissie. De Vergadering zal straks te benoemen hebben een Commissie, van wie we slechts met zekerheid weten, dat zij zal bestaan uit hoogstaande mannen, doch van wier opvattingen ten opzichte der aangevochten richting der H. Mij. weinig of niets bekend is. Alleen weten we dit van het eene lid, dat gekozen zal zijn uit den handel of de z.g. tegenstanders. Zonder den Raad van Commissarissen daarvan een grief te willen maken, rijst bij ons de vraag, of het niet doenlijk ware geweest door het voordragen van nog enkele namen van personen, omtrent wier opvattingen we niet in het duister verkeeren, de Commissie dermate saam te stellen, dat de groote kring van ontevredenen met het tegenwoordig beleid sterker er in vertegenwoordigd ware geweest.

De rechtschapenheid der Commissie zal vele der bezwaren hieromtrent moeten ondervangen; zonder dat zou het een ondoenlijke taak zijn voor dat eene lid om op te komen voor de benadeelden en pal te staan, waar het geldt de levensvoorwaarden der Heidemaatschappij en de door haar benadeelden in gelijke conditie te brengen.

Mijnheer de Voorzitter,

Namens het Comité in zake de actie tegen de concurrentie der Nederl. Heidemaatschappij, waarvan allen zijn lid der Maatschappij en verscheidenen hier tegenwoordig, heb ik de eer hiermede een beroep te doen op de welwillendheid van Uw Bestuur, dat het zich er mee kunne vereenigen aan de Vergadering de navolgende toevoeging aan het voorstel van den Raad van Commissarissen voor te stellen:

en wel Ic te lezen als volgt:

„dat de Commissie gemachtigd is bij gebleken noodzakelijkheid een plaatsvervangend lid buiten den Raad van Commissarissen aan te wijzen, en dat op gemotiveerd verlangen van een of meer der leden dezer Commisie, zij gemachtigd is zoo noodig de Commissie met een of meerdere leden tijdelijk uit te breiden, welke leden dan een adviseerende stem zullen hebben."

De bedoeling is, dat het kan voorkomen, dat de Commissie zal

te oordeelen hebben over onderwerpen, waaromtrent het voor het verkrijgen van een juist inzicht wenschelijk kan geacht worden nader advies in te winnen en dat zulks dan kan geschieden op de wijze, zooals de Commissie het doeltreffendst zal achten en daarbij de Commissie de volle bevoegdheid bezit desgewenscht de vergadering te doen bijwonen door deskundigen, die dan uitsluitend een adviseerende stem zullen hebben.

Voorts zouden we artikel Ib gaarne zoodanig gewijzigd zien, dat niet alleen daaruit spreekt de bevoegdheid om een bezoldigd secretaris aan haar toe te voegen, doch dat imperatief wordt voorgeschreven, dat de commissie-vergaderingen worden bijgewoond door een bezoldigd secretaris, die van het ter vergadering besprokene een stenografisch verslag zal maken en elk commissielid daarvan een afschrift bekomt.

Ten slotte, Mijnheer de Voorzitter, verklaart ons Comité zich volkomen te kunnen vereenigen met het voorstel van den Raad van Commissarissen en het volle vertrouwen te hebben in de te benoemen Commissie.

Wij hopen, dat haar werkzaamheden vruchtbaar mogen zijn; dat zij na het volbrengen van haar taak moge komen met voorstellen, welke mogen leiden tot een voor allen bevredigende oplossing. We hopen, dat te betreuren afwijkingen, welke de Maatschappij in de latere jaren van haar bestaan heeft getoond, bedwongen mogen worden ten zegen van het hooge aanzien der Maatschappij en dat, wanneer het volgend jaar de beslissing zal moeten vallen over haar voortbestaan, zij weer met verjongde kracht, ontdaan van alle uitwassen, moge werkzaam zijn ten zegen van het Nederlandsche volk als een nationale, Nederlandsche instelling.

En hiermede, Mijnheer de Voorzitter, heb ik gezegd en dank ik U voor het mij verleende gehoor.

De heer *Rombach,* afgevaardigde van Rotterdam. M. d. V.! Ik stel er prijs op, om aan de vergadering mede te deelen, dat bij de bespreking van het voorstel van den Raad van Commissarissen in de afdeeling Rotterdam, niet is vernomen, dat daar zou bestaan eenige klacht omtrent de werkwijze van de Nederlandsche Heidemaatschappij, maar dat desniettemin met groote instemming is kennis genomen van het voorstel om naar bestaande klachten een onderzoek in te stellen op de wijze, zooals wordt voorgesteld, vooral ook, omdat aan de Commissie, die voor dat onderzoek zal worden aangewezen, zal kunnen worden opgedragen om zoo noo-

dig voorstellen te doen in verband met die klachten.

Het voorstel heeft temeer de instemming der afdeeling, omdat aanstaande is het oogenblik, waarop zal zijn verstreken de termijn, waarvoor de Heidemaatschappij is goedgekeurd. Aan het einde van dien termijn zal moeten worden beslist over het al of niet continueeren der Maatschappij. Waar thans verschillende kwesties zijn gerezen, is het in verband hiermede van des te meer belang, dat daarnaar een onpartijdig onderzoek worde ingesteld.

Wat nu betreft de voorstellen, welke de afdeeling met groote belangstelling tegemoet ziet, daaromtrent is in de afdeeling het denkbeeld geuit — en ik acht mij derhalve verplicht, dat hier kenbaar te maken — dat bij een eventueele voortzetting van de Maatschappij aan de afdeelingen als zoodanig meer invloed moet worden toegekend op de samenstelling van het Bestuur dan thans ingevolge de Statuten het geval is. In dezen zin n.l., dat, evenals de hoofdafdeelingen thans in het Bestuur zijn gerepresenteerd, ook de andere afdeelingen groepsgewijze leden in het Bestuur zouden kunnen afvaardigen. Nu wij op het punt staan, een Commissie te benoemen, achtte ik het gewenscht, dit denkbeeld te uiten, opdat het aan die Commissie onder de oogen kome en haar aandacht hebbe. Aan de afdeelingen moet in dezen meer invloed worden toegekend op de wijze, waarop thans aan de hoofdafdeelingen het recht is toegekend, om zich in het Bestuur te doen vertegenwoordigen door daartoe benoemde Commissarissen.

M. d. V.! Dit denkbeeld is niet nader gepreciseerd. Het zou naar mijn oordeel op deze wijze kunnen worden verwezenlijkt, dat aan de afdeelingen beurtelings het recht wordt toegekend, deel te nemen aan de aanbeveling voor leden van het Bestuur. De opgave, welke hiervoor thans door de Commissarissen als college wordt ingediend, is niet meer dan een aanbeveling, zooals door U, M. d. V., meermalen — o. m. bij de laatste verkiezing — in herinnering is gebracht aan de leden. Wanneer nu een bepaalde afdeeling voor een bepaalde vervanging aan de beurt zou zijn, om, hetzij alleen, hetzij met een andere afdeeling, een aanbeveling te doen, dan zou die aanbeveling des te meer gewicht in de schaal kunnen leggen en met des te meer nadenken en na nauwgezette overweging te berde zijn gebracht.

Ik achtte het wenschelijk, dit in deze Algemeene Vergadering te brengen. Ik wil er nog op wijzen, dat, wanneer aan de afdeelingen meer invloed wordt toegekend op de samenstelling van het Bestuur der Maatschappij, het Bestuur der Maatschappij dan wel-

icht meer voeling zou hebben met de afdeelingen, met de bevolking en met de belangen van het geheele land. Daardoor zouden verschillende kwesties en moeilijkheden, zooals nu zijn gerezen, in het vervolg kunnen worden vermeden.

Deze opinie, welke in onze afdeeling is uitgesproken, meende ik in deze vergadering te berde te moeten brengen.

De *Voorzitter*. Zeer in het kort de beide sprekers, die zooeven het woord hebben gevoerd, wenschende te beantwoorden, kom ik in de eerste plaats tot den heer Fleumer. De heer Fleumer heeft in het algemeen instemming betuigd met het voorstel, zooals het nu is geformuleerd, maar hij geeft in overweging — een voorstel doen kan hij niet, dat heb ik den heer Fleumer zooeven reeds opgemerkt, omdat hij niet is afgevaardigde van een afdeeling, maar alleen hier verschijnt als lid van de Maatschappij en derhalve slechts een adviseerende stem heeft — om in de eerste plaats de Commissie, die reeds gemachtigd wordt bij gebleken noodzakelijkheid een plaatsvervangend lid buiten den Raad van Commissarissen aan te wijzen, te machtigen op gemotiveerd verlangen van een of meer leden, de Commissie met een of meer leden tijdelijk uit te breiden, welke leden dan een adviseerende stem zullen hebben. Ik zeide reeds, het is iets, dat als voorstel niet in behandeling kan komen, maar dat desnoods door den Raad van Commissarissen zou kunnen worden overgenomen, maar ik meen, dat daarvoor niet de minste aanleiding bestaat.

In de eerste plaats niet, omdat de Commissie reeds zal bestaan uit zes leden, met de wijze van benoeming waarvan de heer Fleumer zich, als ik hem goed heb verstaan, volkomen kan vereenigen. Waartoe zou nu het assumeeren van meerdere leden door de Commissie kunnen dienen? Dit zou alleen eenigen zin kunnen hebben, wanneer aan die leden een beslissende stem werd gegeven, maar er wordt alleen voorgesteld hun een adviseerende stem toe te kennen. Welnu, wanneer de Commissie als zoodanig de voorlichting noodig heeft van welken persoon ook, dan is zij volkomen bevoegd om hem in haar midden te laten verschijnen om van hem alle adviezen te ontvangen, die zij noodig en oirbaar acht. En dat niet een enkele maal, maar wanneer de Commissie meent, dat naar aanleiding van verklaringen, die na het hooren van dien persoon zijn afgelegd, het wenschelijk is, dat hij opnieuw wordt gehoord, dan is de Commissie volkomen bevoegd, om dien persoon herhaaldelijk te verzoeken in de Commissie te verschijnen

en daar advies uit te brengen, indien hij zich daartoe bereid verklaart. Meer dan het uitbrengen van advies zou dat lid toch nooit kunnen doen. Op die wijze wordt dus bereikt, hetgeen de heer Fleumer meent onder nr. 1 te moeten voorstellen, zoodat ik meen, dat het overnemen van dit voorstel door den Raad van Commissarissen, geen doel zou treffen.

In de tweede plaats wordt daaraan door den heer Fleumer nog toegevoegd, dat de Commissie uit haar midden een voorzitter en een onder-voorzitter zal moeten aanwijzen, dat alle besprekingen der Commissie door een bezoldigd secretaris stenografisch moeten worden opgeteekend en dat aan elk der commissieleden zoo spoedig mogelijk een afschrift van het stenogram zal moeten worden toegezonden. Dit betreft de inrichting en de werking van de Commissie en wanneer men bekend is met de wijze, waarop tal van commissiën werken, komt men alweer tot de slotsom, dat die toevoeging onnoodig is. Dat de Commissie uit haar midden een voorzitter en een onder-voorzitter zal aanwijzen, ligt in den aard van de zaak; de Commissie kan toch niet werken zonder voorzitter! Waar ik tot taak heb, om, zoodra de Commissie zal zijn benoemd, haar zoo spoedig mogelijk te installeeren, daar zal het ook een eerste taak voor mij zijn, de Commissie te vragen: Kies Uw voorzitter en wijs aan, zoo Gij het reeds kunt, een secretaris, opdat Gij zoo spoedig mogelijk Uw werk kunt beginnen.

Hetgeen daar dus wordt gevraagd, ligt in den aard der zaak, want de Commissie kan niet anders dan op die wijze werken. In het voorstel staat bovendien duidelijk te lezen, dat de Commissie uit haar midden een voorzitter en een onder-voorzitter zal aanwijzen, zullende zij bevoegd zijn, zich een bezoldigd secretaris toe te voegen. Ik zou den heer Fleumer dan ook haast willen vragen, of hij over het hoofd heeft gezien, dat aan datgene, wat door hem wordt gewenscht, door het voorstel zelf volkomen wordt voldaan.

Wat nu betreft het laten opmaken van een stenografisch verslag, ook de afdeeling Amsterdam heeft hierover gesproken in den brief, welke aan den Raad van Commissarissen is gericht. Daarin wordt de wenschelijkheid uitgesproken, dat de Commissie het recht zal hebben, het resultaat der enquête stenografisch te doen opnemen en dit aan de leden der Commissie toe te zenden. Tevens wordt de Raad van Commissarissen beleefd uitgenoodigd, dien wensch aan de Commissie kenbaar te maken. Dat is dus nagenoeg hetzelfde, als door den heer Fleumer wordt bedoeld.

Ik kan aan de vergadering mededeelen, dat de Raad van Commissarissen er geen bezwaar tegen heeft — en dat geldt dan

natuurlijk vooral de te maken kosten — om, indien de Commissie dit noodig acht, een stenografisch verslag te laten opmaken. Er zullen bij de verrichtingen en de werkzaamheden der Commissie inderdaad oogenblikken zijn, dat de tegenwoordigheid van een stenograaf voor de juiste opname van hetgeen wordt medegedeeld, wenschelijk kan zijn. Welnu, de Commissie zal volkomen bevoegdheid hebben, om zich in dit geval door een stenograaf te laten bijstaan.

Ik meen, dat hiermede volkomen wordt voldaan aan de wenschen, welke door den heer Fleumer — als zijnde niet-afgevaardigde — zijn geuit, alsmede aan het voorstel der afdeeling Amsterdam door overneming van haar amendement.

Voorts is het woord gevoerd door den afgevaardigde van de afdeeling Rotterdam, den heer Rombach, die namens die afdeeling instemming betuigde met het voorstel. De heer Rombach heeft gewezen op de omstandigheid, dat de duur, waarvoor de Heidemaatschappij is goedgekeurd en waarvoor haar statuten geldig zijn, binnen niet al te langen tijd zal zijn verloopen, en hij heeft den wensch uitgesproken, dat de Commissie tevens onder de oogen zal zien die voorstellen, welke met het oog op de veranderde tijdsomstandigheden en in verband met de veranderde werkwijze der Maatschappij ter sprake zullen worden gebracht. Zooals uit het voorstel blijkt, wordt de Commissie ingesteld met opdracht, van haar bevindingen zoo noodig vergezeld van voorstellen, verslag uit te brengen aan de Algemeene Vergadering. Dat is in zoo algemeen mogelijke bewoordingen uitgedrukt en daarin ligt natuurlijk ook opgesloten de vraag, of de statuten van de Heidemaatschappij in de toekomst nog steeds onveranderd kunnen blijven, dan wel of ook daarin met het oog op de veranderde tijdsomstandigheden, de veranderde werkwijze van de Maatschappij enz., wijziging moet worden gebracht. De heer Rombach zal derhalve uit hetgeen ik gezegd heb, de overtuiging kunnen putten, dat ook met den wensch van de afdeeling Rotterdam bij het door de Commissie uit te voeren werk wel degelijk rekening zal worden gehouden.

De heer *Fleumer*. M. d. V ! Het zijn slechts een paar woorden, die ik heb op te merken. Allereerst wensch ik U mijn dank te betuigen voor de welwillendheid, waarmede U hier hebt willen ter sprake brengen, wat ik hier als gewoon lid en als niet-afgevaardigde, slechts als wensch heb kunnen uitspreken.

Wat ik bedoeld heb, is eigenlijk volkomen bereikt door de ver-

klaring, die U zooeven hebt afgelegd. Het voorstel, dat ik U gevraagd had ter sprake te brengen of aan den Raad van Commissarissen in overweging te geven, is voortgevloeid uit een soort van bezorgdheid, dat niet ten volle tot zijn recht zou komen alles, wat in de Commissie ter sprake zou worden gebracht. Daarom was het, dat ik heb verzocht, in overweging te nemen, dat de Commissie niet alleen de bevoegdheid zou hebben om zich een bezoldigd secretaris te assumeeren, want het hebben van de bevoegheid sluit nog niet in zich, dat ervan ook gebruik zal worden gemaakt, maar dat de Commissie werkelijk zou m o e t e n benoemen een bezoldigd secretaris, die de vergaderingen moest bijwonen en goede aanteekening van het verhandelde moest houden. Ik behoef daar niet verder op in te gaan. Uw verklaring van zooeven, M. d. V., geeft mij voldoening en doet mij vertrouwen, dat hetgeen ik wensch, ook wel gebeuren zal.

Wat U verder zegt, dat het heel natuurlijk is, dat de Commissie een voorzitter en een onder-voorzitter aanwijst, ben ik geheel met U eens. U hebt in Uw voorstel zelf gezegd, dat de Commissie uit haar midden een voorzitter en een onder-voorzitter zal aanwijzen en ik heb dat in mijn voorstel eenvoudig overgenomen.

Wat het stenografisch verslag betreft, heusch, ik was verrast, toen ik hoorde, dat de afdeeling Amsterdam een schriftelijk verzoek had ingediend om hetzelfde hier ter sprake te brengen, wat ik over dit punt opgemerkt heb. Ik dank U, dat U deze zaak hier in bespreking hebt gebracht en ik verklaar, dat wij met volle vertrouwen de werkzaamheden van de Commissie kunnen tegemoetzien.

De *Voorzitter*. Ik meen, dat ik het ervoor houden mag, dat alle afgevaardigden van de afdeelingen, die in dezen hun stem hebben uit te brengen, zich kunnen vereenigen met het voorstel. Intusschen moet dit voorstel in stemming worden gebracht; daaraan zullen wij niet kunnen ontgaan. Ik verzoek daarom de afgevaardigden van de afdeelingen hun stem uit te brengen.

Ik breng in stemming het geheele voorstel, tenware een lid afzonderlijke stemming over een van de onderdeelen mocht wenschen, maar ik geloof niet, dat na de gehouden besprekingen daartoe aanleiding bestaat. Thans komt dus in stemming het geheele voorstel met uitzondering van de verkiezing van de drie, door de Algemeene Vergadering te kiezen leden van de Commissie. Deze verkiezing zal straks afzonderlijk moeten plaats hebben.

De heer *Nachenius* (Amsterdam). M. de V! Brengt U thans in

Ter tegemoetkoming aan de werkeloosheid is het de moreele plicht van elkeen de **Binnenlandsche Industrie** te helpen bevorderen en de eenmaal voorgenomen werken in den huidigen toestand niet uit te stellen, doch zooveel mogelijk uit te voeren.

Vraagt daarom voor uwe inpolderings- en drooglegggingsplannen of watervoorziening inlichtingen bij de

Eerste Nederlandsche Windmotorenfabriek

te

Helpman

bij Groningen.

TELEFOON 1668.

Koninklijke Boomkweekerijen „Wilhelmina",

CHARLES VAN GINNEKEN & ZOON,

ZUNDERT.

Speciaal adres voor DENNEN en BOSCHPLANTSOEN.

Wij maken H.H. Grondeigenaren bijzonder attent op onderstaande plantsoenen, die ter opruiming aan zeer matige prijzen worden aangeboden.

Meermalen verpl. Abies Douglasi (groen) met kluit.
Verplante Abies Douglasi colorado 40—70 cM.
2-, 3- en 4-jar. Abies Nordmannia.
3- en 4-jar. Abies Pectinata.
Verpl. Cham. Obtusa 40—65 cM.
Verpl. Larix Europaea circa 1 M.
2-jar. onverpl. Larix Leptolepis.
1-, 2- en 3-jar. Picea Excelsa.
1-jar. Pinus montana mughus.
1- en 3-jar. verpl. Pinus montana unc.
Verpl. Thuya gigantea 65—85 cM.
Verpl. Aesculus Hypoccastanum 45—60 cM., 60—100 cM., 100—125 cM.
2-jar. Verpl. Alnus incana 100—165 cM.
Verpl. Betula alba 150—225 cM.
Verpl. Castanea vesca 75—125 cM.
Verpl. Fraxinus Excelsior 150-225 cM.
Verpl. Populus alba nivea 2,50 M.
Driejar. onverpl. Quercus pedunculata 30—50 cM.

Steeds voorradig prima qualiteit GROVE DENNENZAAD (oogst 1916) beslist Inheemsch.

Telegram-adres: »Wilhelmina«. **Interc. Telefoon No. 1.**

Zwavelzure Ammoniak

wordt steeds meer en meer gebruikt voor stikstofbemesting bij GRANEN en HAKVRUCHTEN en vindt meer en meer ingang door zijn bizondere eigenschappen voor

OVERBEMESTINGEN.

Wil men verzekerd zijn * * * * * * * * *

sterk en gehard PLANTSOEN te ontvangen,

dan bestelle men bij de

N. V. Kweekerij „DUINBOSCH",

Directeur A. J. PEECK,

te SCHOORL (Tramlijn Alkmaar-Schagen).

Steeds voorradig:

VRUCHTBOOMEN in diverse vormen en leeftijd,

-:- -:- -:- groote verscheidenheid in -:- -:- -:-

Sierheesters, Coniferen, Rozen, ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆
◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ Vaste Planten en Bloembollen.

Soortenechtheid wordt desverlangd gegarandeerd.

Prijscourant wordt op aanvrage toegezonden.

stemming het voorstel, zooals het is geamendeerd door de afdeeling Amsterdam, welk amendement door den Raad van Commissarissen is overgenomen?

De *Voorzitter*. De Raad Commissarissen heeft dit amendement overgenomen, zoodat het thans één geheel uitmaakt met het voorstel.

Het voorstel wordt thans in stemming gebracht en aangenomen met algemeene stemmen.

De *Voorzitter*. Nu het voorstel is aangenomen, dienen wij over te gaan tot de verkiezing van drie leden der Commissie, aan te wijzen door de Algemeene Vergadering.

De aanbeveling van den Raad van Commissarissen is in den beschrijvingsbrief opgenomen, en ik wil er nogmaals op wijzen, dat die aanbeveling een alphabetische is.

Ik stel voor, de namen van degenen, die men niet wenscht, door te halen.

De heer *Teixeira de Mattos*. M. de V! Ik zou aan den Raad van Commissarissen willen vragen, of van de heeren, die op deze aanbeveling staan, bekend is, dat zij een eventueele benoeming zullen aanvaarden. Dat weet ik niet.

De *Voorzitter*. Alle heeren hebben zich daartoe bereid verklaard.

Mij is verder de vraag gesteld, of stemmen, uitgebracht op personen, die niet op deze aanbeveling staan, geldig zijn. Ik moet die vraag ontkennend beantwoorden, want in het voorstel staat uitdrukkelijk vermeld, dat zal worden gedaan een keuze uit d e aanbeveling. niet naar aanleiding van e e n aanbeveling, op te maken door Commissarissen. De stemmen, welke op personen, niet vermeld op deze lijst, zijn uitgebracht, zullen door het stembureau niet als geldig kunnen worden beschouwd.

Ik zou de navolgende heeren willen verzoeken, zich met de taak van stemopnemen te willen belasten:

van de afdeeling Wageningen: den heer Te Wechel;
„ „ „ Utrecht: den heer Kohlbrugge;
„ „ „ Amsterdam: den heer Nachenius.

Uitgebracht worden 97 stemmen. Hiervan verkregen de heeren Van Elzelingen 76, Van Voorst Vader 21, Fleumer 70, Niemeijer 27, Jhr. Van Foreest 56 en Westerdijk 41 stemmen, zoodat gekozen zijn de heeren: Van Elzelingen, Fleumer en Jhr. Van Foreest.

De *Voorzitter*. Heeft de vergadering eenig bezwaar tegen den uitslag van de stemming? Zoo niet, dan wordt die als vastgesteld aangenomen.

In de vergadering is tegenwoordig, zoo ik mij niet vergis, de heer Fleumer. Mag ik den heer Fleumer verzoeken te willen mededeelen, of hij zijn benoeming aanneemt?

De heer *Fleumer*. Jawel, M. d. V!

De *Voorzitter*. Ik dank den heer Fleumer voor de bereidverklaring. De beide andere heeren zijn niet in de vergadering aanwezig, zoodat aan hen mededeeling zal worden gedaan van hun benoeming. Ik dank voorts de heeren stemopnemers voor de door hen verrichte taak.

Ik kan den heer Fleumer nu reeds mededeelen, dat het mijn bedoeling is, de Commissie a.s. Zaterdag, den 6en Mei des voormiddags te $10^1/_2$ uur in het gebouw van de Nederlandsche Heidemaatschappij te installeeren, opdat zij zoo spoedig mogelijk haar werkzaamheden zal kunnen aanvangen.

De dagorde is uitgeput; wenscht nog een van de afgevaardigden of leden het woord?

De heer *de Blocq van Scheltinga*. M. d. V! Mag ik vragen, hoe de namen van de leden zijn, die door U zijn aangewezen om in de Commissie zitting te nemen? Of hebben de heeren, die in den oproepingsbrief genoemd zijn, de benoeming aangenomen?

De *Voorzitter*. De heeren, die door den Raad van Commissarissen zijn aangewezen, hebben de benoeming aangenomen, zoodat de Commissie zal bestaan uit de drie in de stukken genoemde Commissarissen, F. B. s'Jacob, Dr. H. J. Lovink en F. L. S. T. Baron van Tuyll van Serooskerken van Zuylen, en de drie heden gekozen leden, J. M. W. Elzelingen, G. Fleumer en Jhr. P. van Foreest.

De heer *Muller*, afvaardigde van Doetinchem. M. d. V! Misschien zijn er, behalve de grieven tot het onderzoeken waarvan de Commissie speciaal in het leven is geroepen, nog wel andere grieven, die enkele leden persoonlijk hebben. Zal de Commissie ook aan dergelijke grieven haar aandacht kunnen schenken? Ik zou willen vragen, of de afdeelingen het recht hebben om, wanneer er bij een afdeeling of bij enkele leden daarvan grieven bestaan, die aan de Commissie kenbaar te maken.

De *Voorzitter.* Alle leden der Maatschappij hebben gelegenheid bij de Commissie de bezwaren te berde te brengen, die zij meenen, dat bij haar thuis behooren.

De heer *Muller.* M. d. V! Een afdeeling kan immers enkele bezwaren hebben, terwijl zij toch over het algemeen met de werkwijze van de Nederlandsche Heidemaatschappij ingenomen is en daarmede zeer goed kan sympathiseeren. Het kan voorkomen, dat er een enkel punt is, dat niet de geheele sympathie heeft van een afdeeling of van een deel van de leden daarvan.

De *Voorzitter.* Mijne heeren! Ik dank U allen voor Uw tegenwoordigheid alhier en geheel in het bijzonder de afdeelingen onzer Maatschappij, die zich hier hebben laten vertegenwoordigen, voor de groote belangstelling, betoond in het wel en wee der Nederlandsche Heidemaatschappij. Ik hoop, dat de afdeelingen, waar zij meenen, dat het Bestuur op den goeden weg is, steeds bereid zullen zijn, dat Bestuur te blijven steunen. En nu niets meer aan de orde zijnde, sluit ik deze Buitengewone Algemeene Vergadering.

Het Boompje,

Vereeniging ter bevordering van de liefde tot de natuur.

Ecoute, bûcheron, arrête un peu le bras,
Ce ne sont pas des bois que tu jettes à bas,
Ne vois tu pas le sang, lequel dégoutte à force,
Des Nymphes qui vivaient dessous la rude écorce?

Waar de mensch zijn zetel opsloeg, moest steeds het bosch verdwijnen en de heer der schepping heeft veel en harde lessen noodig gehad, voordat hij begon te begrijpen, dat hij niet straffeloos deze heerlijke voortbrengselen van de natuur kon vernielen.

Eertijds was de aarde, dank zij het zeldzaam voorkomen van het geslacht „Homo", vrij dicht met wouden bezet en veel streken, die thans woestenijen zijn, moeten toen een waar paradijs zijn geweest.

Geleidelijk verspreidde zich het menschenras, dat ook weer geleidelijk in „beschaving" vooruitging, en langzaam maar zeker werden de wouden teruggedrongen, alsof ze in deze beschaving geen plaats konden vinden. Soms moesten ze het veld ruimen voor akkers, waarop de mensch zijn voedsel wilde telen. Zeer vaak ook werd het hout gekapt om te worden verbruikt, waarna de bodem woest en verwilderd bleef liggen.

Eertijds nam het bosch in de bergen het neervallend hemelwater

met zijn kruinen op en voerde het langs twijgen, takken en stammen naar den humusrijken grond, die het als een spons opzoog om het geleidelijk ter spijziging van beken en rivieren weer af te geven. Zoo werd het langzaam aan de vruchtbare, lager gelegen gronden toegevoerd. Toen de bosschen verdwenen waren, werkte deze regulateur niet langer meer. Wild klaterde de regen op de kale rotsen, de aarde en de humus spoelden weg. Door niets weerhouden stroomde het water met geweld naar beneden, om de dalen te overstroomen. Werden vroeger de cultuurgewassen voortdurend van het benoodigde water voorzien, na het vellen der bosschen wisselden overmaat van water en groote droogte elkaar af. Waar voor korten tijd de vernielende kracht van het natte element werkzaam was, blakerden nu de zonnestralen den bodem. De akkers en weiden, tegen deze uitersten niet bestand, gingen in cultuurwaarde achteruit, tot nadeel van de volkswelvaart.

Voorbeelden biedt onze aarde hiervan te over. Zie de dorre vlakte van Mesopotamië, waar ruïnen van het vroeger bestaan van groote steden getuigen; zie Noord-Afrika, waar Rome zijn schatten en zijn voeding haalde en waar een stad als Carthago kon bloeien; zie de Spaansche hoogvlakte, het land der heerlijke Andalusische-paarden en Merinoschapen; de vruchtbare landouwen, waar men ze fokte, zijn droog en kaal en beantwoorden niet meer aan de hooge eischen, die deze edele dieren stellen, sinds men de bergen van hun bosschen beroofde. Bezie de landbouw- en bevolkingstatistieken van de zuidoostelijke departementen van Frankrijk en oordeel zelf over den achteruitgang van welvaart, door het kappen der bosschen in de bergen teweeggebracht. Nog heden ten dage vindt het onverstandig sloopen van bosschen plaats in de Ver. Staten v. N. Amerika trots alle moeite, die de Regeering zich getroost om hieraan paal en perk te stellen.

Doch „het daghet in het oosten". De gevolgen der ontbossching zijn langzamerhand in breede kringen voelbaar geworden en in tal van landen werden bewegingen op touw gezet om den haat, dien het menschdom den bosschen gezworen scheen te hebben, in liefde te doen verkeeren.

Deze nieuwe zienswijze uitte zich niet alleen door het instellen van wettelijke maatregelen om het vernielen der bosschen tegen te gaan, maar ook door het stichten van vereenigingen, ten doel hebbende, de bosschen in de bescherming der menschen aan te bevelen en bebossching van geschikte terreinen zooveel mogelijk te bevorderen.

Hier is het niet alleen zaak de volwassenen op het nut van

bosschen en boomen opmerkzaam te maken, maar ook de spes patriae in de wonderen der natuur in te wijden en te maken, dat ook de kinderen ontzag krijgen voor al het schoone, dat het buitenleven ons biedt.

Ziehier een ruim arbeidsveld voor hen, die zich de bescherming van Flora's kinderen en in verband daarmede de opvoeding der volkeren ten doel hebben gesteld.

Vooral in landen, rijk aan bergen, kwam men tot de overtuiging, dat liefde voor het bosch moet worden gekweekt. Hier toch werden de schadelijke gevolgen van het roekeloos vernielen der bosschen het ergst gevoeld.

Het is niet de bedoeling hier uit te wijden over de wettelijke maatregelen, die in den loop der tijden werden genomen om ontwouding tegen te gaan. Wij kunnen volstaan met er op te wijzen, hoe in Frankrijk, Duitschland, Zwitserland, Oostenrijk-Hongarije, Italië, Servië, Rusland en Noorwegen de bosschen op berghellingen en in de brongebieden der rivieren onder Staatstoezicht staan en hoe men in de Vereenigde Staten de „National Forests" gestadig uitbreidt door steeds nieuwe boschcomplexen tot Staatseigendom te maken, teneinde ze van den ondergang te redden.

Terecht heeft men begrepen, dat niet alleen wetgeving, maar vooral ook volksopvoeding veel tot het behoud der bosschen kan bijdragen. En deze opvoeding slaat uit den aard der zaak weer het beste in bij de jeugd, die zoowel voor het goede als voor het kwade in hooge mate ontvankelijk is.

Verreweg de meeste kinderen zijn gewend een boom als een alledaagsch voorwerp te beschouwen, hoogstens goed genoeg om in te snijden, of om aan de laagste takken te zwaaien tot ze breken. Tracht men nu voor de boomen belangstelling op te wekken bij de jeugd, door schoolfeesten te organiseeren, waarbij de kinderen in optocht met zang en muziek naar buiten trekken om jonge boomen te planten, die ze ook later moeten snoeien en onderhouden, dan zullen ze, volwassen zijnde, met genoegen op dit werk neerzien en ook op hun nakomelingschap een gunstigen invloed uitoefenen.

Hoe zorgzaam kunnen kinderen hun tuintje behandelen en toch hoe weinig ontzag hebben ze voor datzelfde tuintje, wanneer het hun niet aangaat, doordat het van een ander is! Toen in 1914 de gevluchte Belgen in het Kamp van Nunspeet werden ondergebracht, stuitten alle pogingen van de beheerders om het verblijf aangenaam en gezellig te maken af op de vernielzucht, die de Belgische jeugd

met onze Hollandsche knapen geheel gemeen scheen te hebben. Vooral de Vlamingen stelden er prijs op, hun stamverwantschap met hun noorderburen op dit gebied te bewijzen.

Toen echter het noodige pootgoed en gereedschap aan de bewoners werd verstrekt, ontpopten zich vele als eerste klas tuinlui. Met overleg en zorg werden tuintjes en kleine akkers aangelegd en zelden zag ik nog de vernielzucht bij de kinderen boven komen, die thans deze terreinen als de vrucht van hun gemeenschappelijk werk beschouwden.

Wanneer eigenlijk voor het eerst deze wijze van volksopvoeding in toepassing is gebracht, is niet gemakkelijk uit te maken; als zeker kan men aannemen, dat de gedachte niet nieuw is.

Op het Congres forestier international te Parijs, gehouden Juni 1913, kwam dit onderwerp ter sprake en gaf een der leden een verslag van hetgeen op dit gebied in Spanje werd verricht.

Dit land heeft, zoowel binnen zijn eigen grenzen als in zijn vroegere bezittingen, heel wat goed te maken, ook waar het de vernieling der bosschen betreft.

Reeds in 1805 heeft volgens bovengenoemd verslag een priester te Villanueva de la Sierra een populierenaanplant gesticht en overtuigd van de groote opvoedkundige waarde, die deze gebeurtenis in dit boomloos terrein kon hebben, er een feestmaal en een bal voor de jeugd aan verbonden. Over de pret, die de jeugdige dansers en danseressen gehad hebben, wordt niet verder bericht; ook over den groei der populieren zwijgt de geschiedenis.

In 1817 echter, bij de opening van den tuin van den Heiligen Frans te Leon, zag men weer oud en jong bij het planten der boomen helpen. Zelfs rijk gekleede dames deden ijverig mee; er was concert, vuurwerk, uitdeeling van brood aan de armen en bal, de meest uiteenloopende genoegens dus om de boomen aan den groei te krijgen. Ook in 1840 vond nog een dergelijk feest in Spanje plaats, waarbij een priester, teneinde bij het volk ontzag voor de boomen af te dwingen, in processie naar het plantterrein trok en met de handen plantgaten begon te maken. Sedert hoorde men in Spanje van geen plantfeesten meer, totdat het voor dit land zoo rampspoedig jaar 1898 aanbrak, waarin het zijn verwaarloosde bezittingen aan Uncle Sam moest afstaan en daardoor een verarmde, derderangs Europeesche mogendheid werd.

Evenals in Denemarken in 1864 na den ongelukkig gevoerden oorlog met Pruisen en Oostenrijk een man als Dalgas opstond om de eerzucht der natie in vredelievende banen te leiden, waartoe hij de Deensche Heidemaatschappij stichtte, zoo deed zich in

Spanje de boschbouwkundige Raphael Puigny Valls, een warm patriot, hooren. Hij meende zijn beroofd en verarmd vaderland niet beter te kunnen dienen dan door zijn krachten te wijden aan de bevordering van de productiviteit van den bodem, vooral door bebossching, waarvan we het indirecte nut hiervoor reeds bespraken. In 1898 stichtte hij te Barcelona de „Vereeniging van vrienden van het Plantfeest". Deze vereeniging wordt door den Staat krachtig gesteund en verschaft, waar noodig, plantsoen en deskundige voorlichting. In 1913 werden 409 feesten in verschillende deelen des lands gevierd. Dank zij de krachtige propaganda der Vereeniging is in Spanje de aandacht op de bebossching der woeste gronden gevestigd en gaat men hier langzaam betere toestanden tegemoet.

In Italië werd in 1902 bij Kon. Besl. het plantfeest in alle gemeenten ingevoerd. De scholen krijgen dan vrij en gaan in optocht naar een terrein in de omgeving; de autoriteiten zijn hierbij aanwezig, soms zelfs het Vorstelijk Huis. Reeds werden talrijke beplantingen door de jeugd op deze wijze aangelegd en menig jong boomenvernieler kwam daardoor tot inkeer.

Ook in Oostenrijk-Hongarije en Rusland werden dergelijke feesten gehouden.

Niet onvermeld ook mogen we de zeer goed geslaagde pogingen der Noren laten, die eveneens hebben ingezien, dat ze, om hun kale rotsen weer beboscht te krijgen, niet beter kunnen doen dan de jeugd belangstelling voor de bosschen bij te brengen. In de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 27/2 '14 lezen we, dat omstreeks 1899 in Noorwegen een krachtig drijven naar betere boschtoestanden begon; hetzelfde jaar werd de Noorsche Boschvereeniging gesticht. Deze vereeniging pakte de zaak stevig aan en organiseerde tal van plantfeesten, waaraan vooral de volksscholen in Bergen en Christiania ijverig deelnamen. Iedere volksschool heeft haar plantdag. De leerlingen trekken dan onder leiding van hun onderwijzers naar buiten. Op het terrein bevindt zich een ambtenaar van de Boschvereeniging, die de noodige aanwijzingen geeft en voor plantsoen en gereedschappen heeft gezorgd.

In 1912 had Noorwegen 18 Provinciale Vereenigingen met 399 onderafdeelingen. Aan particuliere bijdragen werden 71364 Kronen en aan Rijkstoelagen 114710 Kronen ontvangen (1 Kr. = 66 cent). Er werden in dat jaar 7716093 boompjes geplant door oud en jong. De schoolkinderen plantten hiervan ongeveer $^1/_5$.

Richten we thans onze blikken naar de Nieuwe Wereld. Ook de Amerikanen hebben zwaar gezondigd door hun prachtige, uitgestrekte

wouden roekeloos te vernielen, te kappen, te verbranden. Bosschen, grooter dan ons Vaderland, werden in korten tijd geveld of in brand gestoken. De schade, die de natie zich hierbij berokkend heeft, is niet te becijferen.

Gelukkig trekt zich de Regeering thans zooveel mogelijk het lot der bosschen aan om te redden, wat nog te redden valt, voor ons Nederlanders, altijd nog een reusachtige oppervlakte. Van te voren reeds, in 1872, werd een „Vereeniging van Boomvrienden" gesticht, die ten doel had, het uitroeien der bosschen tegen te gaan en de bebossching der woeste gronden te bevorderen. Ook wenschte zij zooveel mogelijk bosch als Staatseigendom verklaard te zien, wel wetende, dat dit de beste wijze was om te redden, wat er nog stond. Ook hier viert de Vereeniging jaarlijks feest; hoofddoel is alweer het planten van boomen. De dag, waarop dit geschiedt, heet Arbor-day en met vlugschriften en door lezingen tracht de Vereeniging haar denkbeelden ingang te doen vinden. Ook het Departement van Landbouw geeft vlugschriften uit om bebossching in ieders belangstelling aan te bevelen. De Forest circular 96 b.v. behandelt den invloed, dien de Arbor-day op het gemoed der kinderen uitoefent en de wijze, waarop het feest moet worden gevierd. Farmers Bulletin 134 geeft beschouwingen over „Treeplanting on rural school grounds". Hier wordt met sobere, eenvoudige teekening het verschil aangetoond tusschen de plattelandsschool met en zonder beplanting op de omliggende gronden en er wordt gewezen op het groote nut van zulk een beplanting voor de opvoeding der kinderen. Ook bevat het vlugschrift aanwijzingen voor de onderwijzers: Welke grondbewerking moet worden toegepast? Welke houtsoorten moet men planten, hoe kweekt men ze? Waarom gaan de pas geplante jonge boompjes dikwijls dood?

Dergelijke vlugschriften zijn voor een gering bedrag (2—10 Amer. centen) te Washington te krijgen, waar in de Government Book Store duizenden exemplaren van vlugschriften op allerlei gebied ter verspreiding gereed liggen.

Ook in Amerika is men er langzamerhand van doordrongen, dat de boomen bescherming behoeven en dat men de beste uitkomsten bereikt, wanneer men er in slaagt, de jeugd belangstelling bij te brengen voor het kweeken, planten en verzorgen.

In ons Vaderland werd tot nog toe niet veel gedaan om bij de jeugd liefde voor het bosch aan te kweeken. Nu is hier de oekonomische beteekenis der bosschen weliswaar niet zoo groot als in landen met

H.H. Landbouwers.

Vraagt GRATIS TOEZENDING van
de prijscouranten van

Mc. Cormick
Maaimachines.

Martin's
Gecombineerde Harken
en Zwadkeerders.

Premier
&
Nicholson's
Harken en Schudders.

NOG ALTIJD DE BESTE.

WIJ KUNNEN DIRECT UIT VOORRAAD LEVEREN.

Onze nieuwe Algemeene Prijscourant No. 4 van alle landbouwwerktuigen wordt op aanvraag gratis toegezonden.

Boeke & Huidekoper

GRONINGEN — HAARLEM — LEEUWARDEN
KAMPEN — SCHAGEN
BERGEN OP ZOOM.

Grand Hôtel COOMANS

Rotterdam = Hoofdsteeg 12ᵃ⁻ᵇ.

Het grootste Hôtel van Rotterdam

ELECTRISCHE LIFTEN, CENTRALE VERWARMING.

Kamer met ontbijt, licht en bediening

f 2.--, f 2.25, f 2.50, f 2.75 en f 3.--.

Veel wild, weinig wildschade.

Dit verkrijgt men door aanleg van wildakkers. De eenigste kweekerij hier te lande, die zich uitsluitend toelegt op het kweeken van gewassen hiervoor en reeds gedurende jaren proeven op dit gebied heeft genomen, is:

Kweekerij Boschlust te Rhenen.

ADVIEZEN WORDEN GAARNE GEGEVEN.

- Greppelploeg -

OCTROOI No. 719.

Gunstig beoordeeld bij de proefneming, op 3 en 4 November te Hoorn.

VOORDEELEN:

Maakt een greppel ter diepte van 25 cM. en is **onder het werk verstelbaar.** Werkt licht en is in elke grondsoort door 2 paarden gemakkelijk te trekken. Voorzien van zitplaats en stuurinrichting. Snijdt den grond op speciale wijze en werpt dezen op 20 à 25 cM. vanaf den greppelkant. Verstoppen buitengesloten. Prijzen en nadere gegevens verstrekken

BLASS & GROENEWEGEN, de Bilt.

veel bergen, maar de opvoedkundige waarde ervan is er niet minder om. En wie zal beweren, dat onze jeugd niet te kort komt aan ontzag voor het schoone in de natuur? Het schijnt, dat de Hollandsche jongen in den tijd, toen Hildebrand zijn Camera obscura schreef, een en al degelijkheid, flinkheid en jovialiteit was; tegenwoordig is dat anders. Hoeveel wordt er in de parken en plantsoenen door de jeugd niet vernield?

Hoeveel eigenaars van buitenplaatsen weigeren de vrije wandeling in hun bosschen nog langer toe te staan? Hoeveel stevige, stoere boerenkerels hebben al niet reeds terechtgestaan voor het geniepig vernielen van jonge wegbeplantingen? Hoeveel „beschaafde" menschen gaan zich niet te buiten aan de Amerikaansche eikenblarenkleptomanie in den herfst? We hebben voorbeelden te over om het gebrek aan ontzag, dat de Nederlander voor de natuur aan den dag legt, aan te toonen.

Nooit is hem als kind door zijn ouders op het mooie ervan gewezen, en thans, zelve vader of moeder zijnde, voelen ze er niets voor hun kinderen in een voor de natuur gunstiger zin op te voeden. De „betere" jeugd leert op school al de Engelsche en Fransche koningen met de jaartallen erbij van buiten, ze leert den zooveelstemachtswortel trekken, rekenen in het 8 of 7 talligstelsel of met repeteerende breuken. Maar in de wonderen der natuur wordt ze slechts zelden of onvoldoende ingewijd. Weliswaar wordt de laatste jaren aan de natuurlijke historie meer aandacht gewijd dan vroeger, maar de meeste leeraren en onderwijzers in dit vak krijgen niettegenstaande hun dikwijls zeer groote toewijding een klas zelden meer dan twee uren per week onder het mes, zoodat de praktijk van het buitenleven den leerlingen meestal geheel vreemd blijft. Hiervoor toch is het noodig, dat de kinderen onder deskundige leiding naar buiten gaan en zelf aan het buitenleven deelnemen b.v. zooals dit hiervoor reeds werd omschreven.

Maar dan kunnen ze immers nooit al de Fransche en Engelsche koningen goed leeren? En hoe moet het dan met de repeteerende breuken?

Willen de kinderen werkelijk belang gaan stellen in de natuur om haar als volwassenen te ontzien, dan moeten ze naar buiten; ze moeten zien, hoe het boompje gepoot wordt, opgroeit en onderhouden wordt. Ja, ze moeten het zelf planten, kweeken en snoeien, ze moeten niet te ver van de school bosschages of kleine plantsoenen aanleggen, ze moeten in de gelegenheid gesteld worden ze ook zelf te onderhouden.

Het was daarom, dat de Oranjebond van Orde, de Nederl. Pad-

vindersbond, de Algemeene Nederlandsche Wielrijdersbond en de Nederl. Heidemaatschappij de handen ineensloegen tot oprichting van de vereeniging „Het Boompje" gevestigd te Arnhem, waarvan de grondregels bij Kon. besl. van 29 Maart 1915 werden goedgekeurd.

Het doel der vereeniging is de liefde tot de natuur te bevorderen. Zij tracht dit te bereiken door:

1. de jeugd te leeren eerbied te hebben voor de natuur en haar een werkzaam aandeel te geven in het aanleggen en onderhouden van beplantingen;
2. het planten van boomen en het aanleggen van land en boschjes;
3. het houden van voordrachten en het uitgeven van geschriften.

Thans zijn de omstandigheden er niet naar ingrijpende maatregelen op dit gebied te nemen. De menschonteerende wereldkrijg neemt nog ieders aandacht in beslag, doch is hieraan eenmaal een eind gekomen, dan is, dunkt ons, de kans van slagen ook grooter dan ooit.

Gaan we na, wat de Oranjebond van Orde, de A.N.W.B. en de Ned. Heidemij. reeds deden om meer liefde voor boomen en bosschen bij de groote menigte te winnen, overwegen we verder den grooten invloed ten gunste, dien de Padvindersbeweging reeds op tal van jonge gemoederen heeft uitgeoefend, dan gelooven we, dat nog tal van andere vereenigingen (vooral van onderwijzers) zich gerust hierbij kunnen aansluiten om mee te helpen aan de vorming van het jeugdig karakter en het gunstig te stemmen ten opzichte van de natuur, die thans als een tweede Asschepoester maar al te vaak wordt veronachtzaamd. Laten we hopen, dat spoedig een Nederlandsche „Arbor-day" mag worden gehouden. Dat dan de Hollandsche jongen zijn jongen heester mag planten, zoodat hij hem later met voldoening aan zijn kinderen en kleinkinderen kan laten zien en hen op zijn beurt weer kan wijzen op het groote nut, dat boomen en bosschen voor land en volk kunnen hebben.

Moet dit dan eenigszins ten koste gaan van de repeteerende breuken en de jaartallen, mij dunkt, Karel de Groote, die zelf zooveel voor de opvoeding der jeugd deed, zal het aan de leerlingen vergeven, dat ze na elf honderd jaren niet alle vorsten uit het Karolingische Huis meer van buiten kennen.

M. DE KONING,
Houtvester N. H. M.

Phytopathologische dienst.

Onderzoek naar het voorkomen van Retinia's in ons land.

Het vorig jaar heeft Amerika zijn grenzen voor den invoer van planten van het geslacht Pinus uit ons land verboden, wegens het voorkomen in die planten van de dennenknoprups, en de dennenlotrups (Retinia turionana en Buoliana).

In verband hiermede wordt thans door den phytopathologischen (plantenziektenkundigen) dienst een onderzoek ingesteld naar het voorkomen van deze rupsen niet alleen op de boomkweekerijen (waar dit onderzoek het vorig jaar ook reeds is uitgevoerd) maar ook in dennenbosschen in ons land.

De Nederlandschen Heidemaatschappij en het Staatsboschbeheer hebben hunne zeer gewaardeerde medewerking bij dit onderzoek toegezegd, terwijl ook van andere zijden de bereidverklaring is ontvangen, tot het doen van waarnemingen en het inzenden van mededeelingen. Deze medewerking stelt de phytopathologische dienst op hoogen prijs en zal veel bijdragen tot het welslagen van dit onderzoek, daar het van zeer veel belang is, gegevens uit a l l e gemeenten van ons land, waar dennenbosschen geplant zijn, te ontvangen.

Ten einde over zoo volledig mogelijke gegevens te kunnen beschikken zou het ons zeer aangenaam zijn, indien wij ook van de eigenaren van dennenbosschen, die deze goederen in eigen beheer hebben, mededeelingen mochten ontvangen omtrent het voorkomen van de hierbovengenoemde insekten in hunne bosschen en zoo mogelijk ook materiaal van aangetaste knoppen en scheuten van hen mochten ontvangen, waaruit de vlinders en eventueel ook de parasieten, die de rupsen hebben aangetast, kunnen worden opgekweekt.

A a n h e n, d i e h u n m e d e w e r k i n g b i j d i t o n d e r z o e k m o c h t e n w i l l e n v e r l e e n e n, z a l o p a a n v r a g e b i j h e t H o o f d v a n d e n p h y t o p a t h o l o g i s c h e n d i e n s t t e W a g e n i n g e n g a a r n e e e n o f m e e r d e r e v r a g e n l i j s t e n w o r d e n t o e g e z o n d e n, w a a r o p d e g e d a n e w a a r n e m i n g e n k u n n e n w o r d e n i n g e v u l d.

Voor het herkennen van de beschadiging, door de dennenknop-

rups en de dennenlotrups teweeggebracht, kan verwezen worden naar de brochure over deze insekten, uitgegeven door het Staatsboschbeheer te Utrecht, en bij de Directie van dezen tak van Staatsdienst gratis verkrijgbaar, waarin naast een goede beschrijving, zeer duidelijke afbeeldingen van de insekten en de door hen veroorzaakte beschadigingen zijn opgenomen.

Onderlinge Bosschen-Verzekering-Maatschappij Zutphen.

Aan het verhandelde in de Algemeene Vergadering van Deelnemers op 29 April l.l. ontleenen wij het volgende:

De Maatschappij mocht zich in het afgeloopen jaar vrij bevredigend ontwikkelen en uitbreiden.

Het verzekerde kapitaal steeg van f 2.212.676.16 op 31 December 1914 tot f 2.473.574.67^5 op 31 December 1915, een toename derhalve van f 260.898.51^5, en de bijdragen van f 9681,87^5 tot f 10801.31^5, een toename alzoo van f 1.119.44.

De schadevergoedingen bedroegen in 1915 f 2.504.78 tegen f 3.498.57^5 in 1914, alzoo minder f 993.79^5.

De schaderegelingskosten ad f 244.40^5 in 1915 waren echter f 64.47^5 hooger dan in 1914, toen zij f 179.93 bedroegen. Ook de hulploonen ad f 233 in 1915 zijn f 37.66 hooger dan in 1914, toen zij f 195.34 beliepen. Een en ander kan gevolg zijn geweest van schadetaxatiën naar ver verwijderde plaatsen met duurder reizen, alsook van grootere belooningen aan grooter aantal blusschers.

Deze laatste hoogere uitgaven drukten echter niet de gunstige financiëele resultaten.

De Reservekas kon toch stijgen van f 13.425.33^5 op ult^o. December 1914 tot f 19.363.99 op ult^o. December 1915, een toename alzoo van f 5.938.65^5, waardoor — met een kleine wijziging van het aan de Deelnemers toegezonden overzicht, waarin de restitutie over 1915 op 5.9 $^0/_0$ over de bijdragen over dat jaar werd genoemd — 6 $^0/_0$ op die bijdragen, als provenu uit de gekweekte rente van het Reservefonds, zal kunnen worden uitgekeerd tegen 4.4 $^0/_0$ over 1914. De Rekening en Verantwoording van den Directeur over 1915 luidde als volgt:

CREDIT.

do Kassier 1914				f 4965,33^{5}	
lragen 1915				- 10801,31^{5}	
tengewone ontvangsten en toevallige baten				- 51,07^{5}	
ıte coupons effecten				- 538,70	
„ deposito Kassier				- 107,16	
Reservekas:					
, pandbr. Hyp. Bank v. Ned.	f 4000,—	Koers v. 31 Dec. 1915.	90	- 3600,—	
% Obligatiën Holl. Spoor	- 2000,—		78$\frac{3}{4}$	- 1575,—	
, premie-Obligatiën Amst.	- 2000,—		99$\frac{3}{4}$	- 1987,50	
% Oblig. Staatsspoor	- 2000,—		95$\frac{3}{4}$	- 1915,—	
% „ Apeldoorn	- 1000,—		94	- 940,—	
„ Nederl. Staat	- 4000,—		101$\frac{1}{2}$	- 4060,—	
„ Nederl. Indië	- 3000,—		100	- 3000,—	
„ Holl. Spoor	- 1000,—		102	- 1020,—	
„ Cred. fonc. Fr.	frs. 2000,—		90	- 900,—	
					f 35461,08^{5}

DEBET.

aris Directeur		f 500,—	
„ tantième $\frac{1}{2}$ ‰ over f 2,441,093,57		- 1220,54^{5}	
„ „ $\frac{1}{4}$ ‰ over f 32,481,10^{5}		- 8,12	
adevergoedingen		- 2504,78	
ploonen		- 233,—	
aderegelingskosten		- 244,40^{5}	
skosten Commissarissen		- 12,91	
titutie 4.4 % der bijdragen over 1914		- 426,25	
ıkoop 4 % pandbrief Hyp. Bk. v. Ned.	f 1000,—	- 918,33	
„ 3 % Amsterdam 1874	- 1000,—	- 978,13	
„ 4$\frac{1}{2}$ % Staatsspoor 1913	- 1000,—	- 1009,13	
„ 5 % Nederl. Staat	- 4000,—	- 4000,—	
„ 5 % Nederl. Indië	- 3000,—	- 3039,41	
„ 5 % Holl. Spoor	- 1000,—	- 1002,08^{5}	
			f 16097,09^{5}
			Saldo f 19363,99

welke daarop, na gunstig praeadvies van Commissarissen, werd goedgekeurd en vastgesteld.

De aan de beurt van periodieke aftreding zijnde Commissaris, de Heer Jhr. J. Hora Siccama van de Harkstede, werd als zoodanig herkozen, terwijl in de plaats van den Heer B. A. Albers werd gekozen de Heer Mr. P. Wildervank de Blécourt, Kantonrechter te Zutphen en in die van den Heer W. C. Staring de Heer Dr. J. Th. Oudemans te Putten, welke beiden hun benoeming aannamen.

Evenals vorige jaren verwijzen wij naar den hierachter volgenden tabellarischen staat over de jaren 1901 tot en met 1915.

Dienstjaar.	Verzekerd kapitaal.	Jaarlijksche vaste bijdrage.	Kosten administratie.	Schadevergoedingen.	Schade regelingskosten.	Hulploonen.	Gekweekte rente.	Saldo kas.	Restitutie o/d bijdragen v/h vorige jaar.	Omslag o/d bijdragen v/h vorige jaar.	Opmerkingen.
1901	479850.—	2189.47	638.46	2137.10		—	148.37	3371.46^{5}			
1902	589055.55	2709.33	793.09^{5}	677.32^{5}		—	155.85	4779.60			
1903	728779.65	3324.65^{5}	862.73	4310.57		—	157.65	3032.02^{5}			
1904	874314.28	3910.83	935.46	6090.30		—	103.74	28.69			Rente opgen. kasgeld *f* 18.53
1905	1062945.12^{5}	4788.69^{5}	1029.49	5799.65	63.57^{5}	30.74	—	29.63^{5}			
1906	1060501.59	4766.04	1027.94^{5}	582.45	42.71^{5}	92.90	93 91	3086.46^{5}		45 %	
1907	1109123.64	5032.18	1051.97	1844.85^{5}	32.61^{5}	24.50	188.91	5293.42^{5}			
1908	1159993.52	5231.42	1077.05	1947.15^{5}	76.80^{5}	15.—	254.27^{5}	7644.90^{5}	3.7 %		
1909	1215787.83	5399.29	1105.80	4197.97	152.93^{5}	173.—	281.24	7698.42	4.8 „		Aantal deelnemers 307.
1910	1416110.72	6386.33	1205.53	825.03	70.90^{5}	15.75	412.51$_{5}$	11879.13	5.2 „		Aantal deelnemers 338. Verz. H.A. 5687.20.55.
1911	1647694.92^{5}	7395 51^{5}	1318.62	16091.35	269.44	117.69$_{5}$	296.08	3509.18$_{5}$	5.75 „		Aantal deelnemers 401. Verz. H.A. 6472.81.22.
1912	1684400.04	7657.53	1337.—	3746.26^{5}	147.55	113.08^{5}	204.88	5992.29^{5}	—		Aantal deelnemers 454. Verz. H.A. 6733.35.37.
1913	1904943.55	8599.97	1446.79^{5}	4585.20	179.43	29.—	257.67	8454.87$_{5}$	—		Aantal deelnemers 490. Verz. H.A. 7407.10.07.
1914	2212676.16	9681.87^{5}	1599.27	3498.57^{5}	179.73	195.34	430.04	13425.33$_{5}$	—		Aantal deelnemers Verz. H.A. 8287.49.94.
1915	2473574.67^{5}	10801.31′	1728.66^{5}	2504.78	244.40$_{5}$	233.—	645.86	19363.99	4.4 %		Aantal deelnemers 509. Verz. H.A. 9030.16.94.

Het Bestuur wenscht, evenals andere jaren, de aandacht der Deelnemers te vestigen op de wenschelijkheid om hun bosschen, voorzoover deze gedurende een tweetal jaren of langer op dezelfde waarde verzekerd zijn gebleven, met het oog op de vermeerdering dier waarde gedurende dien tijd, te doen herschatten en, zoo noodig, de polis in overeenstemming met het resultaat dier herschatting te brengen.

Mochten de schadevergoedingen tot nu toe steeds naar genoegen van wederzijdsche partijen hebben kunnen geschieden, de toeneming in waarde van vele bosschen, die men van 5 tot 10 pCt. en hooger per jaar mag stellen, zoude toch bij een eventueelen brand tot groote teleurstelling en moeilijkheden aanleiding kunnen geven, daar de schade, indien de waarde hooger bleek te zijn dan de verzekerde som, alleen in verhouding tot deze laatste wordt vergoed.

Wij mogen ook dit verslag niet eindigen zonder onzen dank te betuigen aan de Nederlandsche Heidemaatschappij voor de welwillende samenwerking en hulp, door haar Directie en ambtenaren aan ons verleend, waaraan het zeker voornamelijk is te danken, dat alle schaderegelingen in der minne en tot wederzijdsche tevredenheid konden worden afgedaan.

Mededeelingen betreffende de Maatschappij.

Tijdschrift 1916, Afl. No. 1 en 2.

Leden, die het Januari- en het Februarinummer van het Tijdschrift zouden willen afstaan, worden beleefd verzocht die naar het Bureau te Arnhem te zenden.

Museum.

Ontvangen van den heer H. Methorst te Arnhem een door hem geboetseerd paard, een landrol trekkende.

Bibliotheek.

In vriendelijken dank ontvangen en in de bibliotheek opgenomen:

Directie van den Landbouw, Verslagen en Mededeelingen 1916 no. 1: Onze Veehandel op het Buitenland, Verslag van den Rijkslandbouwconsulent te Londen, Register op de Verslagen en Mededeelingen;

no. 2: Lijst van officieele personen, instellingen en vereenigingen op land- en tuinbouwgebied.

Mededeelingen van de Rijksopsporing van Delfstoffen, no. 7 Flora of the Carboniferous of the Netherlands and adjacent regions bij Dr. W. Jongmans, vol. I: A monograph of the calamites of Western Europe.

Handelsberichten, wekelijks uitgegeven door het Min. van Landb., Nijv. en Handel met medewerking van het Min. van Buitenl. Zaken.

Afd. Handel van het Dep. van Landb., Nijv. en Handel, Adressen van Fabrieken in Nederland, no. 10 Fabrieken van Kunstgraniet en -marmer enz.; no. 11 Houtzagerijen en -schaverijen.

Dep. van Landb., Nijv. en Handel, Dir. v. d. Landbouw, Verslagen van Landbouwkundige Onderzoekingen der Rijkslandbouwproefstations.

Verslag van de door het Rijk gesubsidiëerde Landbouwproefvelden in Zeeland gedurende 1915.

Mr. Jan Pieter Adolf Vereeniging, Stichting te Achterveld, tusschen Amersfoort en Barneveld, Jaarverslagen over 1914 en 1915.

Mededeelingen van den Phytopathologischen Dienst te Wageningen, No. 1. De Spruitvreter of Knopworm der Bessenstruiken (Incurvaria capitella. Fabr.), No. 2, De Roode Worm der Frambozen (Lampronia Rubiella Bjerk).

Rapport van de Commissie van voorlichting nopens de vraag, welke veranderingen behooren te worden aangebracht in de opleiding aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen van de aanstaande ambtenaren bij den dienst van het Boschwezen in Ned. Indië ten einde die opleiding zooveel mogelijk te doen aansluiten bij de tegenwoordig in Indië aan de boschambtenaren gestelde eischen.

N.V. Landontginning-Maatschappij De Drie Provinciën, Amsterdam, prospectus.

Nederlandsche Vereeniging „Ons Leger", gevestigd te Rotterdam, Statuten.

Vereeniging tot Bevordering der Wetenschappelijke Teelt, Mededeeling no. 3: Een studie over bloedlijnen in het materiaal van het Groninger Paardenstamboek door J. H. W. Th. Reimers te Wageningen.

Van den Nederlandschen Coöperatieven Bond:

J. F. Schill, Het ontdekkersnoodlot.

G. J. D. C. Goedhart, De Coöperatie en de Crisis.

Neutraliteit in de Coöperatie, Dr. D. A. Sloos, Contra. J. J. Muylwijk, Pro.

H. COPIJN & ZOON

GROENEKAN

BIJ UTRECHT.

TUINARCHITECTUUR
BOOMKWEEKERIJEN.

ONZE CATALOGUS WORDT OP AANVRAGE FRANCO TOEGEZONDEN.

Apeldoorn
Hoorn
Alkmaar
Delft
Schagen
Wijk bij Duurstede
Almelo

GEBRS. BERVOETS,

Grootst speciaal Huis voor

Heeren- en Kinderkleeding

gemaakt en naar maat.

Sport- & Modeartikelen.

Rotterdam
Arnhem
Zwolle
Sneek
Bolsward
Kampen
Enschede

Leveranciers van Rijks- en Gemeenteinstellingen alsook der Nederlandsche Heidemaatschappij.

Hub. Janssen van Son.

Roermond.

Telefoon 37. – – Telegramadres: Vanson, Roermond.

Levering van alle bestaande

Kunstmeststoffen

onder A. H. V.

Vertegenwoordiger van Thomasphosphaatfabrieken Berlin en Kalisyndikaat Berlin.

PHYTOPHILINE
ter verdelging van Bladluis, Thrips, Schildluis, Bloedluis en Rupsen.

-VITIPHILINE-
tegen het Wit en andere zwammen op Rozen enz., tegen Roode Spin (Spint) en Wolluis.

De eenige beslist afdoende, ongevaarlijke en, zelfs voor de zwakste planten, **onschadelijke middelen.**

Met water te verdunnen, tegen: Bladluis 150-voudig, het Wit 70-voudig, Thrips 60-voudig, Schildluis 50-voudig, Bloedluis, Roode Spin en Wolluis 40-voudig, Rupsen 50- tot 150-voudig.

Prijzen: $^1/_8$ K.G. f 0.60, $^1/_4$ K.G. f 0.95, $^1/_2$ K.G. f 1.50, 1 K.G. f 2.75, 5 K.G. f 12.50, tijdelijk met 15% verhooging.

Ook Sproeiwerktuigen billijk verkrijgbaar,

bij: Maatschappij „**PHYTOBIE**", MOLENSTRAAT 15, DEN HAAG en haar wederverkoopers (bloemisten, zaadh., drogisten, enz.) in de voorn. plaatsen.

Brochures en monsters gratis.

F. Merkelbach & Co., Lieshout.

Oudste en grootste Fabriek van Oud-Hollandsche en Oud-Brabantsche Stoelen.

Specialiteit in Vogelbroednesten.

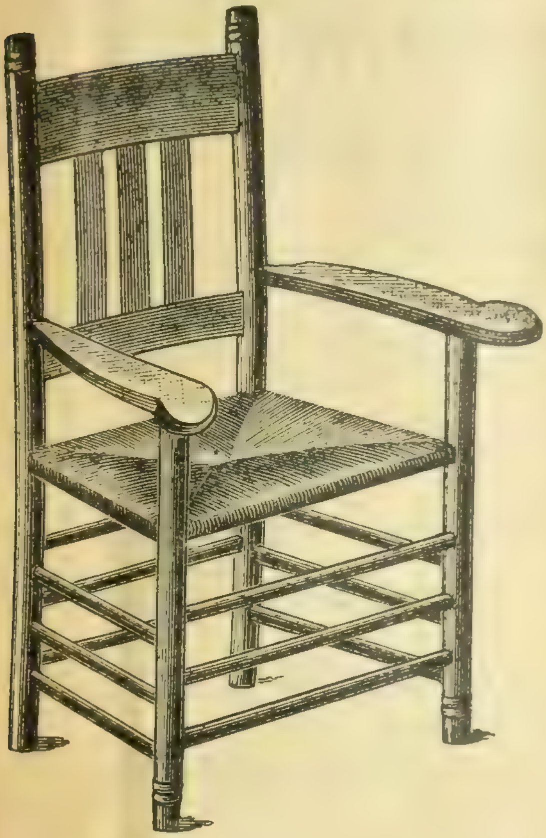

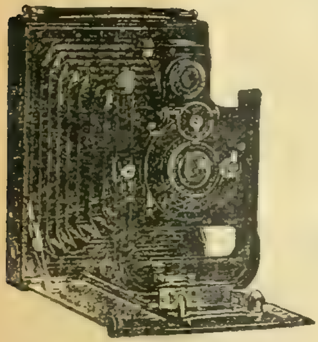

W. H. J. BRUSCHWILER,

Oudkerkhof 20 - Utrecht.

Telefoon Intercommunaal 1682.

Fotografie- en Projectie-Artikelen.

LEVERANCIER DER NEDERLANDSCHE HEIDEMAATSCHAPPIJ.

„GELRIA“

Boomkweekerijen en Tuinarchitectuur.

Sier-, Bosch- en Laanplantsoen.

Vruchtboomen in alle vormen.

S. C. HIJINK - Winterswijk.

M. Wiersum,

- Groningen. -

Int. Telefoon 2122.

EENIGST ADRES voor levering van:

Origineele Svalöfs Zege-, Goudenregen-, Grootmogel- en Kroonhaver.

Origineele Svalöfs Goudgerst, Prinsesse- en Zwanenhalsgerst.

Origineele Svalöfs Wintertarwe's: Extra Squarehead II, Grenadier III.

Origineele Svalöfs VEREDELDE Voederbietvar.: ALFA & RUBRA.

Origineele Svalöfs VEREDELDE Mangels: ECKEND, Halfl. en Ovale BARRES.

Origineele Svalöfs VEREDELDE Koolraapvar., Rurnips, etc.

Origineele Svalöfs VEREDELDE Grassen: Kropaar, Timothee.

ORIGINEELE Diekhuis Wintertarwe No. I.

ORIGINEELE Veerkamp's CERES-Aardappel.

Diverse partijen op stam en monster goedgekeurde

Haver-, Tarwe-, Gerst- en Erwtenvar,

v./d. Gron. Zaaizaadvereen. „De Wadpolders"
e./d. Zaaizaadvereen. „Z.A.P." Annapaulowna.

Verder voor Particulieren en Coöp. Comm. eveneens EENIGST ADRES voor levering van:

Alle Voederbiet-, Mangel-, Gras-, Klaverzaden

en alle andere voorkomende

Groenvoeder- en Tuinbouwzaden

v.d. N. V. ZWAAN & DE WILJES' Zaadhandel te Scheemda.

Bovendien levering van ORIGINEELE Von Lochows PETKUSERROGGE,

vanwege de Z. M. L. GOEDGEKEURDE Zeeuwsche Zaaierwten, enz. enz.

Beschr.-Prijscourant verschijnt telkens in Januari en Augustus.

Bedrijfs-Contrôle

De Nederlandsche Heidemaatschappij

heeft een speciale afdeeling, welke zich belast met het inrichten, bijhouden, afsluiten en contrôleeren van boekhoudingen voor Landbouw- en Boschbedrijven tegen billijke voorwaarden.

Men kan zich abonneeren voor een eenvoudige boekhouding voor boerderijen tegen een bedrag per jaar van:

f 15.—	voor bedrijven van	25	H.A. en minder.
f 20.—	„ „ „	25—50	„
f 25.—	„ „ „	50	„ en meer.

Inlichtingen worden gaarne verstrekt door de Directie te Arnhem.

Legt geen **boomgaarden** of **fruittuinen** aan, alvorens advies gevraagd te hebben bij de

Nederlandsche Pomologische Vereeniging,

Bureau: Rijnkade 8, Utrecht.

Schriftelijke adviezen voor leden gratis.

Maatschappij van Weldadigheid te Frederiksoord.

MANDWERK en SERREMEUBELEN.

FOKVARKENS van het DUITSCHE landras, gefokt onder contrôle van het Drentsch Genootschap van Landbouw.

PETKUSER ZAAIROGGE.

Boschplantsoen, speciaal Beuken- en Eikenheesters.

Adres: G. VAN LEUSEN, Directeur.

Algem. Nederlandsche Onderl.

Hagelverzekering-Maatschappij te Dordrecht.

Opgericht in 1893.

De Maatschappij verzekert tegen vaste premie alle gewassen van land- en tuinbouw, grienden enz. en heeft sinds de oprichting aan schaden uitbetaald aan 1668 verzekerden een bedrag van

TWEEHONDERDTIEN DUIZEND GULDEN.

BILLIJK TARIEF. — DEGELIJKE SCHADEREGELING.

Waar niet vertegenwoordigd actieve agenten gevraagd.

MASSEY-HARRIS

Grasmaaimachines

zijn nog altijd een Graadje beter dan de beste.

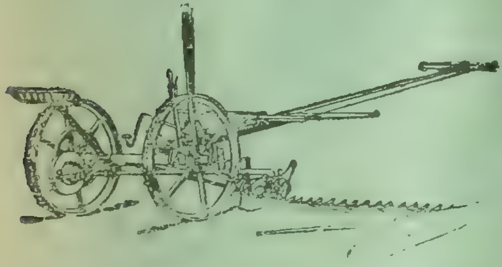

Zij zijn sterk, werken prachtig in gras en klaver, trekken licht voor de paarden en zijn gemakkelijk in de behandeling. Zelfs de EENPAARDS Machine met DUNNEN BALK kan gemakkelijk door één paard worden getrokken.

De speciale Hooibouw-prijscourant geeft nadere inlichtingen ook omtrent: MASSEY-HARRIS HOOIWENDERS, MASSEY-HARRIS GECOMBINEERDE ZWADHARK-SCHUDDERS, HOWARD'S ZELFWERKENDE HARKEN, CANADA HARKEN, FRISIA WIELSPOOR-SCHUDDERS, enz.

De Speciale Hooibouw-prijscourant en ook de dezer dagen verschenen ALGEMEENE CATALOGUS VAN LANDBOUW-MACHINES en -WERKTUIGEN (88 bladz. met tal van afbeeldingen) wordt op aanvraag gratis en franco toegezonden door

Firma Wed. J. C. MASSEE & ZOON, te Goes.

Automatische voederbakken voor varkens

worden gefabriceerd door

W. van Wagensveld te Ede,

die gaarne offerten maakt.

Amsterdamsche humusvormende Compost.

De Hoofdopzichter,
belast met den Beltdienst.

KANTOOR:
Centralebelt, Amsterdam.

RHODODENDRON HYBRIDE.

in diverse maten,
prachtwaar. Goede
voorraad extra
zware exemplaren.

Firma K. van Nes & Zonen.
APELDOORN.

N.V. G. J. KROL & Co's Kunstmesthandel,

ZWOLLE,

leveren op de Algemeene Handelsvoorwaarden:
ECHT THOMASPHOSPHAATMEEL,
RUWE EN GEZUIVERDE KALIZOUTEN, CHILISALPETER,
ZWAVELZURE AMMONIAK, SUPERPHOSPHATEN,
BEENDERMEEL, enz.
VILLEMESTSTOFFEN VOOR DEN TUINBOUW,
LIEBIG'S VLEESCHVOEDERMEEL, VOEDERKALK,
ACCIJNSVRIJ LANDBOUWZOUT,
POEDER VOOR BORDEAUSCHE PAP, KOPERVITRIOOL,
IJZERVITRIOOL,
CALIFORNISCHE PAP
in bussen van 5 en 10 kilo met gebruiksaanwijzing

Sprenkelaars (Pulvérisateurs), systeem Vermorel

LANDBOUWKALK, KALKMERGEL 80 pCt.

Adviezen, Brochures en Prijscouranten kosteloos.

Typisch Oud-Hollandsche

bank, 2 armstoelen, 2 stoelen, 1 tafel,
2 voetenbankjes f 77,22½

Holl. en Eng. Tuinmeubelen

J. v. Stijgeren,

's Graveland (Gooi).

Bekend
solied adres.

-:- Adverteert in dit -:- Tijdschrift.

Advertentiën te zenden aan de
Directie der Maatschappij,
Apeldoornsche weg 212,
Arnhem.

Jalousieën, Rolluiken, -
Marquiezen, Zonschermen.
Nieuwste vindingen in constructie en modellen.
GOUDSCHEWEG 150, ROTTERDAM.
1865. - Telefoon 6918. - 1915.
C. de Klerk.

Blauwsparren.

Picea pungens Kosteriana.	Abies nobilis gluca.
Groote voorraad. Prachtwaar.	In alle maten tot 4 Meter hoog.

Firma K. v. Nes & Zn.
APELDOORN.

APELDOORNSCHE MACHINEFABRIEK,
v.h. LOOG LANDAAL, APELDOORN.

ZUIGGAS-MOTOREN
met WATERMANTEL-GENERATORS
voor de goedkoope Hollandsche Anthraclet.

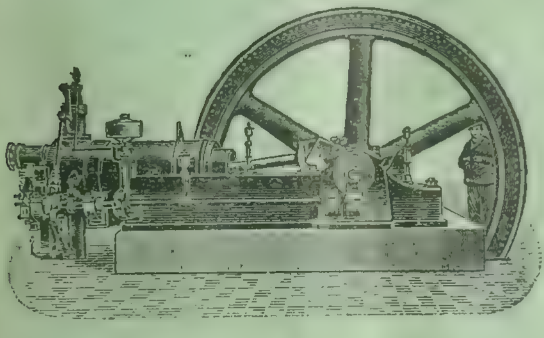

IJS- en KOELMACHINES.

Boomkweekerij „de Werkhorst"
Veenoord bij N.-Amsterdam (prov. Drenthe.)
TELEFOON INTERC. No. 8.

Biedt aan: Laan- en Sierboomen, Bosch- en Haagplantsoen, Vruchtboomen en struiken, Bloem- en Sierheesters met vaste kluit, Coniferen in diverse soorten en grootten, Dennen in soorten met vaste kluit, Stam-, Struik- en Klimrozen. Alles in goede kwaliteit, concurreerende prijzen. Prijscourant franco en gratis

-:- Adverteert in dit -:-
Tijdschrift.

Advertentiën te zenden aan de
Directie der Maatschappij,
Apeldoornsche weg 212,
Arnhem.

DAAR HEB JE DE OORZAAK VAN MIJN TEGENWOORDIGE WELVAART. PROBEERT ZE OOK!

Jalousiën, Rolluiken, - Marquizen, Zonschermen.

Nieuwste vindingen in constructie en modellen.

GOUDSCHEWEG 150, ROTTERDAM.

1865. - Telefoon 6918. - 1915.

C. de Klerk.

Blauwsparren.

Picea pungens Kosteriana. | Abies nobilis gluca.

Groote voorraad. Prachtwaar. | In alle maten tot 4 Meter hoog.

Firma K. v. Nes & Zn.

APELDOORN.

APELDOORNSCHE MACHINEFABRIEK,

v.h. LOOG LANDAAL, APELDOORN.

ZUIGGAS-MOTOREN

met WATERMANTEL-GENERATORS

voor de goedkoope Hollandsche Anthraciet.

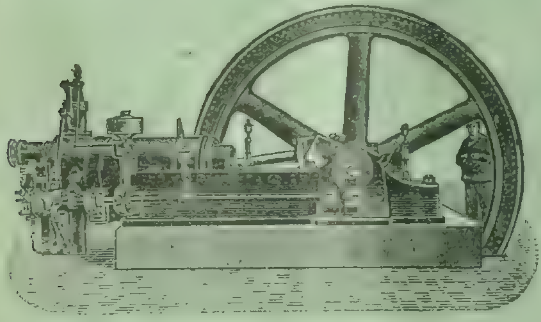

IJS- en KOELMACHINES.

Boomkweekerij „de Werkhorst"

Veenoord bij N.-Amsterdam (prov. Drenthe.)

TELEFOON INTERC. No. 8.

Biedt aan: Laan- en Sierboomen, Bosch- en Haagplantsoen, Vruchtboomen en struiken, Bloem- en Sierheesters met vaste kluit, Coniferen in diverse soorten en grootten, Dennen in soorten met vaste kluit, Stam-, Struik- en Klimrozen. Alles in goede kwaliteit, concurreerende prijzen. Prijscourant franco en gratis

Brandvrije Rieten Daken.

Iedere rietdekker kan zijn dekriet BRANDVRIJ maken.

Kosten gering - Uitwerking gegarandeerd -
Eenvoudige toepassing.

Inlichtingen bij de Industrieele Maatschappij
„PROTECTOR", Noordeinde 43, Den Haag.
AGENTEN GEZOCHT OP VOORDEELIGE VOORWAARDEN.

L. A. MOLL, NIJMEGEN.

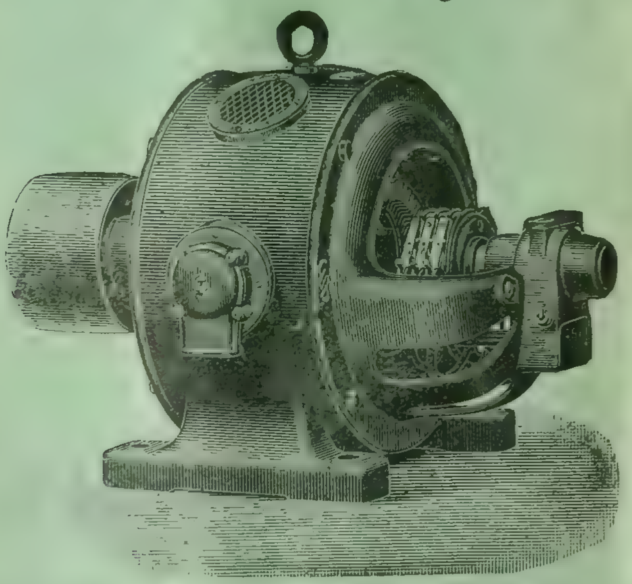

ELECTRISCHE VERLICHTING.

Installatie-Bureau voor de Siemens Schuckert Werke.

REPARATIE-INRICHTING.

I. CLETON Fzn.

Weenaplein 12 - Rotterdam,

LEVERT TOT DE MEEST
CONCURREERENDE PRIJZEN:

Prima Bruine Teer.
Hout-, Taan- en Boom-Carbolineum.
Koolteer, Creoline, Creosote, Ruwe Carbol.

Importeurs van alle soorten Machinale-cylinderoliën en vetten.

Adverteert in dit Tijdschrift.

Advertentiën te zenden aan de Directie der Maatschappij: APELDOORNSCHE WEG 212 ARNHEM.

EXTRA ZWARE
regelmatig verplante
Vruchtboomen.
Risico bij verplanting niet grooter dan bij jonge boomen. :-:
Directe opbrengst.
Firma K. v. Nes & Zn.
APELDOORN.

N. V. INDUSTRIEELE MAATSCHAPPIJ
VAN
F. J. STULEMEIJER & Co.
Constructeurs van Werken in
Gewapend Beton.

BREDA, Telefoon 214.

AMSTERDAM, Sophiaplein 2. TELEFOON 6515.

BRUSSEL, Boulevard de la Senne 115. TELEFOON 12007.

Gewapend Beton is het aangewezen materiaal voor den bouw van fabrieken, pakhuizen, silo's, magazijnen, enz.

ONTWERPEN EN KOSTEN-BEGROOTINGEN WORDEN OP AANVRAGE GRATIS VERSTREKT.

Eibergsche Cementsteenfabriek.

Specialiteit in GEWAPEND BETON, PUTTEN en BUIZEN; VLOEIDUIKERS, bij de Heide- :-: maatschappij in gebruik :-:

Cementtegels voor binnen en buiten gebruik.

Gewapend Beton Platen en Palen voor Schuttingen, Broeibakken enz.

Vleugelegge

te koop voor halven prijs **f 37,50**

5 voet arbeidsbreedte, Sept. 1914 gekocht van de firma H. J. Reesink & Co. Bijna niet gebruikt, werkt zeer goed, doch voor mijn grond minder geschikt.

Westpolder, Gr. *R. J. MANSHOLT.*

Waterlelies.

BESTE PLANTTIJD VAN MEI TOT HALF JULI.

Eene Prachtcollectie in allerlei kleuren voorhanden bij

ZOCHER & Co. te Haarlem,

die op aanvrage hunne prijscourant gratis en franco toezenden.

Hub. Janssen van Son.

Roermond.

Telefoon 37. – – Telegramadres: Vanson, Roermond.

Levering van alle bestaande

Kunstmeststoffen

onder A. H. V.

Vertegenwoordiger van Thomasphosphaatfabrieken Berlin en Kalisyndikaat Berlin.

MALAKKA BOOMBAND.
MALAKKA BINDGAREN.
Sterk - Duurzaam.
Goedkoop - Rot niet.
De band bij uitnemendheid.
N. J. Lankhorst & Zn.
Sneek.

ALLE SOORTEN
Laan- en Sierboomen
Duizenden bloemheesters
in de meest gezochte verscheidenheden ::
Firma K. van Nes & Zonen,
APELDOORN.

SPOEDIGE AFLEVERING. BILLIJKE PRIJZEN.

H.H. Landbouwers

worden beleefd uitgenoodigd prijsopgave te vragen voor ALLE mogelijke KUNSTMESTSTOFFEN en worden speciaal attent gemaakt op de opgeloste PERU-GUANO, Merk „ALBATROS", bereid uit RUWE-GUANO, rechtstreeks van de eilanden ingevoerd.

= Internationale =
Guano- & Superphosphaatwerken,
ZWIJNDRECHT.

Waterdichte Dekkleeden
Oliegoederen
COHEN & Co. ARNHEM.
Fabriek: NIEUWE KRAAN.

Sesamschilfers

bezitten het hoogste gehalte aan eiwit en vet (de laatste analysen gaven een uitkomst van ruim 52 %) en een verteerbaarheid van 96 % daarvan.

Daarbij is de prijs veel lager dan lijnkoeken, soyameel, grondnotenmeel of welk goed krachtvoer dan ook.

Zoo U nog geen afnemer is, vraagt dan direct offerte per 10.000 KG. of kleiner quantum aan de

Vertegenwoordigers voor Oostelijk N.-Brabant

F. v. d. Bergh & Co.

Veghel.

Heeren Grondeigenaren!

Aangeboden:

Een Millioen verplante gewone en **witte elst, 100 tot 200 cm. lengte.**

300,000 verplante berken, 100 tot 200 cm. lengte.

200,000 verplante Acacia's, 100 tot 200 cm. lengte.

Verder zeer groote voorraad **Esschen, Eiken, Beuken, Lijsterbessen, Hazelnoot, Eschdoorns, 2- en 3-jarige verpl. Pinus sylvestris, Laanboomen** en **Vruchtboomen in alle soorten en dikten.** — Vraagt prijsopgave. — **Tot een bezoek** beleefd uitnoodigend:

JEAN COENDERS.

BOOM- EN PLANTSOENKWEEKERIJEN.

HORST bij Venlo.

D. HOGENBIRK & Zn., Bloemendaal.

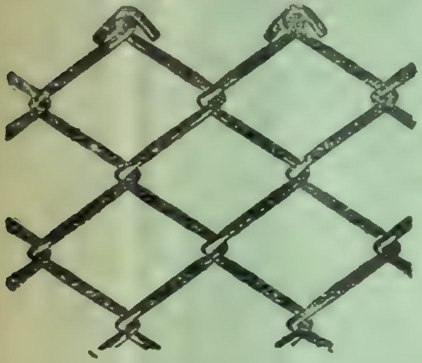

Eerste Electrische Draadvlechterij.

Speciale inrichting voor het compleet leveren en plaatsen van Draadafscheidingen, Lawn-Tennisveld-afscheidingen, Hekwerken, enz. :—: :—: :—:

Opnamen van terreinen, adviezen en — prijsopgaven kosteloos. –

Telephoon (interc. Haarlem) 927.

G. A. VAN ROSSEM

NAARDEN.

15 H. A. Speciale Vruchtboomen- en Rozencultuur.

SPECIALE VOORRADEN voor AANLEG VAN FRUITPLANTAGES.

BESCHRIJVENDE PRIJSCOURANT GRATIS EN FRANCO OP AANVRAGE.

VAN OMMEREN & Co.

PAUWSTRAAT - ARNHEM.

Geëtst Glas.

Groothandel Spiegelglas.
Groothandel Vensterglas.
Groothandel Verfwaren.
Electrische Verfmalerij.
Electrische Glasslijperij.
Fabriek van prima Japanlakken.

Glas in lood en koper.

ROTTERDAM, Rijnhaven N.Z. 17a.

Telegram-Adres: ‹SCHEUER› } Rotterdam
Telefoon Nos. 8113, 8114, 8133 }

Ook gevestigd te:

AMSTERDAM - ZAANDAM - HARLINGEN

en LONDEN.

Specialiteit:

Vervoer van alle Kunstmeststoffen,
Superphosphaat, Salpeter,
Zwavelzure Ammoniak, enz. enz.
:-: Landbouwwerktuigen. :-:

Expeditie
naar alle Werelddeelen

Gebroeders SCHEUER, Rotterdam.

TE KOOP of TE HUUR aangeboden landgoederen, boerderijen, woeste gronden, enz.

TE KOOP.

Groningen.

Een perceel WOESTEN GROND in de gemeente Vlagtwedde, ter grootte van ± 200 H.A.; voor een deel made grond, voor het grootste deel laagveen.

Drente.

Een complex DALGROND in de omgeving van Coevorden, ter grootte van ± 300 H.A., bestaande uit 6 boerderijen, 2 winkelhuizen en 14 arbeiderswoningen.

Overijsel.

Een BOERDERIJ in de omgeving van Hardenberg, ter grootte van ± 195 H.A., bouw- en grasland en woesten grond, ged. op Hollandsch en ged. op Duitsch gebied.

Gelderland.

Een complex GRONDEN in de omgeving van Heelsum, ter grootte van 102 H.A., bestaande uit een boerderij, annex woonhuis, schuren, bouwland, grasland, tuin en heide.

Twee perceelen HEIDE, gelegen in de omgeving van Stroe, ter grootte van ± $9\frac{1}{2}$ H.A.

Een perceel HEIDE in de omgeving van Garderen, groot 10 H.A.

Een BOERDERIJ in de omgeving van Barneveld met nieuw woonhuis, groot 52.46 H.A.

Een COMPLEX heide en zand, waarop eenige H.A. bosch, ter grootte van ± 30 H.A. in de omgeving van Kamp van Milligen.

Een BOSCHBEZIT, gelegen in de omgeving van Kootwijk, ter grootte van ± 60 H.A.

Een BOERDERIJ in de omgeving van Apeldoorn, groot 8 H.A., bouw- en grasland en tuin.

Een BOERDERIJTJE in de omgeving van Beekbergen, groot ± 5 50 H.A. bouwland, grasland en opgaand bosch.

Een complex HEIDEGROND ter grootte van 6.85.80 H.A. in de omgeving van Stroe.

Een COMPLEX heidegrond in de omgeving van Nieuw-Milligen groot 47.50 H.A.

Noord-Brabant.

Een LANDGOED, in de omgeving van Helmond, groot 147.50 H.A., bouw- en grasland, broekgrond, hakhout, opgaand hout en woesten grond, benevens 3 boerderijen.

Een complex GRONDEN in de omgeving van Diessen, groot 220 H.A. met drie kapitale boerderijen.

Een LANDGOED in de omgeving van Boxtel, groot ± 100 H.A., bestaande uit boerderij, stallen, loodsen, bouwland, grasland, tuin en erf, opgaand bosch, woesten grond en water.

Te Koop of te Huur aangeboden (vervolg.)

Een BOERDERIJ gelegen in de omgeving van Chaam, ter grootte van 15 H.A., woonhuis, stal, schuur, karhuis, bouwland, grasland, tuin en erf, hakhout en woeste grond.

Een LANDGOED, gelegen in de omgeving van Someren, groot 52 H.A., waarvan ± 30 H.A. ontgonnen.

TE HUUR.

Noord-Brabant.

Een BOERDERIJ, gelegen in de omgeving van Zundert, groot 17 H.A.

Inlichtingen verstrekt de Directie der

Nederlandsche Heidemaatschappij,

Apeldoornsche weg te Arnhem, Postbus 33.

Cocoskoeken,

Gedroogde Bostel,

Palmpitmeel en Bostelmelasse

levert tot de billijkste dagprijzen

Iman J. v. d. Have,

ROTTERDAM.

Aanbieding van jong plantgoed.

	p. 100	p. 1000
Biota orientalis 2 jar.	f 1,50	f 10,—
Picea excelsa 2 jar.	- 0,75	- 5,—
Pinus montana mughus 2 jar.	- 1,25	- 10,—
Aucuba Japonica 2 jar.	- 4,50	- 35,—
„ „ 3 jar.	- 5,50	- 45,—
Rhododendron ponticum 2 jar.	- 3,—	- 25,—
Laurus Rotundifolia 2 jar.	- 4,—	- 35,—

Zending franco Gouda of Alfen. Emballage kostenden prijs.
Betaling 1 Juli 1916.

VAN DEN BROEK & RAMP,
Telef. Interc. 8. Kweekers en Handelaars, BOSKOOP Z.-H.

Bovenstaande
en
andere soorten

DAKPANNEN

volgens den eisch gefabriceerd en gebakken van klei, gegraven langs den Ouden Rijn, verschaffen een zoodanige solide dakbedekking, welke minstens een eeuw langer duurt dan eenige andere dakbedekking.

VRAAGT PRIJS EN MONSTER.

OOSTHOEK & ZOON - fabrikanten - Alphen a.d. Rijn.

Vraagt prijzen van

Pluimvee- en Vogelvoeder

aan

A. C. VAN BEEK,
Woerden.

Hub. Janssen van Son,

Roermond.

Telefoon 37. - Telegramadres: Vanson, Roermond.

Levering van alle bestaande

Kunstmeststoffen

onder A. H. V.

Vertegenwoordiger van Thomasphosphaatfabrieken Berlin en Kalisyndikaat Berlin.

PRIJS DER ADVERTENTIES.

De prijs der advertenties voor dit Tijdschrift bedraagt voor eenmaal plaatsing als volgt:

per **geheele** bladzijde	···· ····	*f* 11.—	met een korting van 10 %
„ **halve** „	···· ····	- 6.50	bij zesmaal en van 20 %
„ **vierde** „	···· ····	- 4.—	bij twaalfmaal plaatsing.

Voor het plaatsen van een kleine advertentie, niet meer dan een achtste bladzijde beslaande, wordt *f* 2.25 berekend, terwijl de prijs eener advertentie in de rubriek „**Te koop aangeboden en te koop gevraagd**", hoogstens een achtste pagina groot, *f* 2.— bedraagt, zonder korting voor herhaalde plaatsing.

Opname in de adreslijst van adverteerders per plaatsing *f* 0.90, per halfjaar *f* 1.50; per jaar *f* 2.50.

Voor advertenties op de eerste bladzijde der advertentie-rubriek een der bladzijden van den omslag of tusschen den tekst wordt op aanvrage prijsopgave verstrekt.

ADRESLIJST.

Tegen extra-vergoeding worden in deze lijst adverteerders in dit Tijdschrift opgenomen. De prijs voor opname bedraagt p. rubriek bij eenmaal plaatsing f 0.90; per halfjaar f 1.50 en per jaar f 2.50.

Afrasteringen en Hekwerken.

D. Hogenbirk en Zn. — Bloemendaal.

Boomkweekers.

Wed. de Bie van Aalst & Zn. — Zundert.
Boomkweekerij „de Werkhorst" — Veenoord bij N.-Amsterdam.
Charles van Ginneken & Zn. — Zundert.
S. C. Hijink — Winterswijk.
N.V. Boomkweekerijen vh. Jac. Jurrissen en Zn. — Naarden.
A. J. Peeck — Schoorl bij Alkmaar.

Cementsteenfabrikanten.

Eibergsche Cementsteenfabriek — Eibergen.

Centrifugaalpompen

Louis Smulders & Co. — Utrecht.
Gebr. Stork & Co. — Hengelo (O.).

Dekkleeden.

Cohen & Co. — Arnhem.

Dennenkweekers.

Wed. de Bie van Aalst & Zn. — Zundert.
Charles van Ginneken & Zn. — „
A. J. Peeck — Schoorl bij Alkmaar.

Dieselmotoren.

Louis Smulders & Co. — Utrecht.

Expediteurs.

Gebroeders Scheuer — Rotterdam.

Gewapend Beton.

F. J. Stulemeijer & Co. — Breda.

Gewassen voor Wildakkers.

Kweekerij „Boschlust" — Rhenen.

Kunstmeststoffen.

Fabrikanten en Handelaren.

Arnhemsche Kunstmesthandel — Arnhem.
Internationale Guano- en Superphosphaatwerken — Zwijndrecht.
H. Janssen van Son — Roermond.
G. J. Krol & Co's Kunstmesthandel — Zwolle.
N.V. Kunstmesthandel voorheen L. ten Cate — Lochem.

Kunstmeststoffen.

Inlichtingsbureaux.

Land- en Tuinbouwbureau der „Duitsche Ver. voor Zw. Ammoniakverkoop" — Utrecht.

Landbouwwerktuigen.

O. de Leeuw — Zwolle.
Wed. J. C. Massee en Zn. — Goes.

Motoren, IJs- en Koelmachines.

Apeld. Machinefabriek vh. Loog Landaal	Apeldoorn.
O. de Leeuw	Zwolle.
N. V. Crossley Motoren	's-Gravenhage.

Polderbemalingen.

Louis Smulders & Co.	Utrecht.
Gebr. Stork & Co.	Hengelo (O.).

Rollend Materiaal.

J. C. Goudriaan	Delft.
N.V.Constructie Werkplaatsen voorheen Du Croo en Brauns	Amsterdam.

Rozenkweekers.

Koninkl. Rozenkweekerij Gebr. Gratama & Co.	Hoogeveen.

Stoommachines.

Louis Smulders & Co.	Utrecht.
Gebr. Stork & Co.	Hengelo (O.).

Voederartikelen.

A. C. van Beek	Woerden.

Waterpompen.

Gebr. Stork & Co.	Hengelo (O.).

Watervoorziening voor bedrijf of drinkwater.

Louis Smulders & Co.	Utrecht.
Gebr. Stork & Co.	Hengelo (O.).

Windmotoren.

De Eerste Nederl. Windmotorenfabriek	Helpman-Groninge

Bedrijfs-Contrôle

De Nederlandsche Heidemaatschappij

heeft een speciale afdeeling, welke zich belast met het inrichte bijhouden, afsluiten en contrôleeren van boekhoudingen voor Lan bouw- en Boschbedrijven tegen billijke voorwaarden.

Men kan zich abonneeren voor een eenvoudige boekhoudi voor boerderijen tegen een bedrag per jaar van:

f 15.— voor bedrijven van 25 H.A. en minder.
f 20.— „ „ „ 25—50 „
f 25.— „ „ „ 50 „ en meer.

Inlichtingen worden gaarne verstrekt door de Directie te Arnhe

GEBR. STORK & Co.

HENGELO (O.).

MACHINE FABRIEK.

Horizontale en Verticale Stoommachines.

Stork-Stumpf Gelijkstroom Stoommachines.

(de zuinigste en eenvoudigste).

Centrifugaal-pompen.

(Hoog nuttig effect, elke grootte).

KETELMAKERIJ.

GIETERIJ. DRIJFWERK.

Coppens A.B. 515.

Heeren Vetweiders!

Verzekert Uwe WEIDERUNDEREN (Vetweiders)

bij de

ZWOLSCHE

Paarden- en Veeverzekering-Maatschappij.

Gevestigd te Zwolle, Weezenland 2 en 3.

VASTE premie f 1.40 per f 100 verzekerde waarde.

Het risico van het treffen door den bliksem en van mond- en klauwzeer mede inbegrepen.

Adjunct-Directeur: **S. J. ROORDA.**

Directeur: **G. H. J. TERVOERT,** Rijksveearts.

De Maatschappij geniet de hooge eer de paarden van H.M. de Koningin-Moeder verzekerd te hebben. — — — — — —

Grondnotenkoeken en -Meel merk DELFIA.

Deze koeken worden koud uit rechtstreeks aangevoerde noten geperst.

GARANTIE: minstens 48 % EIWIT (verteerbaar 45,9 %).
7 % VET (verteerbaar 6,9 %).

Volledige zuiverheid. Zeer hooge verteerbaarheid.

CIJFERS DIE SPREKEN.

Van de ruim 600 monsters, welke in de laatste jaren aan de Rijkslandbouwproefstations werden onderzocht, waren nagenoeg alle analyses BOVEN de garantie van 48 % EIWIT
verder alle „ BOVEN „ „ „ 7 % VET.
alle „ ONDER het door de Rijkslandbouwproefstations toegelaten VOCHTGEHALTE van 14 %.

GARANTIE:	**48.- % EIWIT, 7.- % VET, 14.- % VOCHT,**
Gemiddeld gevonden aan de Rijkslandbouwproefstations	**48.8 % EIWIT, 9.7 % VET, 11.6 % VOCHT.**

Oliefabrieken CALVE-DELFT
te DELFT.

Op aanvraag gratis brochure.